

На основу члана 22 Статута Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, број 17/08), Скупштина Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, на 2. редовној сједници одржаној 18. марта 2009. године усваја

ЗАКОН

О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ БРЧКО ДИСТРИКТА БИХ

(Објављено у 'Сл. гласнику Брчко Дистрикта', бр. 8 од 23 марта 2009, 52/10)

ПРВИ ДИО ОПЋЕ ОДРЕДБЕ I. ОСНОВНА НАЧЕЛА

Члан 1[±]

Овим законом одређују се правила поступка на основу којих Основни суд Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Основни суд) и Апелациони суд Брчко дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Апелациони суд) расправљају и одлучују у грађанскоправним споровима, ако посебним законом није другачије одређено.

Члан 2[±]

- (1) У парничном поступку суд одлучује у границама захтјева који су стављени у поступку.
- (2) Суд у поступку примјењује материјално право по властитој оцјени и није везан за наводе странака у погледу материјалног права.

Члан 3[±]

- (1) Странке могу слободно располагати захтјевима које су ставиле у току поступка.
- (2) Суд неће уважити располагања странака која су у супротности са принудним прописима.

Члан 4[±]

Суд одлучује о тужбеном захтјеву, по правилу, на основу усменог, непосредног и јавног расправљања.

Члан 5[±]

Свака странка има право да се изјасни о приједлозима и захтјевима противне странке. Само кад је то овим законом одређено, суд је овлаштен да одлучи о захтјеву о коме противној странци није била дата могућност да се изјасни.

Члан 6

Парнични поступак води се на једном од језика у службеној употреби у Босни и Херцеговини, а службена писма су латиница и ћирилица.

Члан 7[±]

- (1) Странке су дужне да изнесу све чињенице на којима заснивају своје захтјеве и да изводе доказе којима се утврђују те чињенице.
- (2) Суд је овлаштен да утврди и чињенице које странке нису изнијеле, ако из резултата расправе и доказивања произилази да странке иду за тим да располажу захтјевима којима не могу располагати (члан 3 став 2).

Члан 8[±]

Које ће чињенице узети као доказане одлучује суд на основу слободне оцјене доказа. Суд ће савјесно и брижљиво оцијенити сваки доказ посебно и све доказе заједно.

Члан 9

Странке су дужне да пред судом говоре истину и да савјесно користе права која су им призната овим законом.

Члан 10[±]

Суд је дужан да поступак спроведе без одуговлачења и са што мање трошкова и да онемогући сваку злоупотребу права која странкама припадају у поступку.

Члан 11+

(1) Првостепени поступак ће се, по правилу, састојати од два рочишта и то једног припремног рочишта и једног рочишта за главну расправу.

(2) У сложенијим парницама и у рјешавању имовинских спорова суд може одредити да припремно рочиште може трајати више дана, али најдуже 30 дана, од дана отварања припремног рочишта.

Члан 12+

(1) Кад одлука суда зависи од рјешавања неког претходног питања које се односи на то да ли постоји неко право или правни однос, а о том питању још није донио одлуку суд или други надлежни орган (претходно питање), суд може сам ријешити то питање, ако посебним прописима није другачије одређено.

(2) Одлука суда о претходном питању има правно дејство само у парници у којој је то питање ријешено.

(3) У парничном поступку суд је, у погледу постојања кривичног дјела и кривичне одговорности учиниоца везан за правоснажну пресуду кривичног суда којом се оптужени оглашава кривим.

Члан 13+

(1) У првостепеном поступку суди судија појединац.

(2) У првостепеном поступку у споровима мале вриједности може поступати и одлучивати стручни сарадник.

(3) Стручни сарадник, у поступцима из става 2 овог члана може предузимати све радње за које је овим законом предвиђено да их предузима судија Основног суда.

(4) У другостепеном поступку и у поступку одлучивања по ревизији суди вијеће од тројице судија.

Члан 14+

Странке предузимају парничне радње писмено изван рочишта или усмено на рочишту, ако за поједине радње није законом одређен посебан облик у којем се могу предузети.

II. НАДЛЕЖНОСТ СУДА

1. ЗАЈЕДНИЧКЕ ОДРЕДБЕ

Члан 15+

(1) Основни суд по пријему тужбе оцјењује да ли је надлежан.

(2) Приликом оцјењивања надлежности, суд ће узети у обзир наводе у тужби и чињенице које су суду познате.

(3) Ако се у току поступка промијене околности на којима је заснована надлежност суда, суд који је био надлежан у вријеме подношења тужбе остаје и даље надлежан и ако би због тих промјена био надлежан други суд.

Члан 16+

(1) Суд у току цијелог поступка по службеној дужности пази да ли рјешавање спора спада у судску надлежност.

(2) Кад суд у току поступка утврди да за рјешавање спора није надлежан суд у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине (у наставку текста: Брчко дистрикт), већ други суд у Босни и Херцеговини, рјешењем ће се огласити ненадлежним и након правоснажности рјешења којим се огласио ненадлежним, суд ће без одлагања, а најкасније у року од 3 дана, уступити предмет надлежном суду.

(3) Када суд у току поступка утврди да за рјешавање спора није надлежан суд, него неки други орган власти, огласит ће се ненадлежним, укинути радње спроведене у поступку и одбацити тужбу.

Члан 17+

(1) До доношења одлуке о главној ствари суд ће рјешењем обуставити парнични поступак ако утврди да би поступак требало спровести по правилима ванпарничног поступка. Поступак ће се по правоснажности рјешења наставити по правилима ванпарничног поступка пред надлежним судом.

(2) Радње које је спровео парнични суд, као што су: увиђај, вјештачење, саслушавање свједока и друго и одлуке које је донио тај суд, нису без важности зато што су предузете у парничном поступку.

Члан 18+

(1) Суд се може поводом приговора туженог огласити мјесно ненадлежним ако је приговор поднесен најкасније у одговору на тужбу.

(2) Суд се може огласити по службеној дужности мјесно ненадлежним само кад постоји искључива мјесна

надлежност неког другог суда, али најкасније до подношења одговора на тужбу.

Члан 19[±]

(1) Ако Основни суд коме је предмет уступљен као надлежном сматра да је надлежан суд који му је предмет уступио или неки други суд, доставит ће, у року од три дана, предмет суду који треба да ријеши овај сукоб надлежности, осим ако нађе да му је предмет уступљен усљед очигледне омашке, а требало је да буде уступљен неком другом суду, у ком случају ће предмет уступити другом суду и о томе обавијестити суд који му је предмет уступио.

(2) Кад је поводом жалбе против одлуке првостепеног суда којом се он огласио мјесно ненадлежним одлуку донио суд надлежан за рјешавање сукоба надлежности, за ту одлуку везан је у погледу надлежности и суд коме је предмет уступљен, ако је тај суд, који је одлуку донио, надлежан за рјешавање сукоба надлежности између тих судова.

2. НАДЛЕЖНОСТ СУДОВА У СПОРОВИМА С МЕЂУНАРОДНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Члан 20

(1) У погледу надлежности судова у Брчко дистрикту у поступцима у којима је странка странац који ужива право имунитета у Босни и Херцеговини, страна држава или међународна организација, важе правила међународног права.

(2) У случају сумње о постојању и обиму права имунитета објашњење даје Правосудна комисија, у сарадњи са Министарством вањских послова Босне и Херцеговине.

Члан 21[±]

(1) Основни суд надлежан је за суђење кад је његова надлежност у спору с међународним елементом изричито одређена законом Босне и Херцеговине или законом Брчко дистрикта или међународним уговором.

(2) Ако у закону или у међународном уговору нема изричите одредбе о надлежности Основног суда за одређену врсту спорова, Основни суд надлежан је за суђење у тој врсти спорова и кад његова надлежност произилази из одредаба овог закона о мјесној надлежности.

3. СТВАРНА НАДЛЕЖНОСТ

Члан 22[±]

(1) У парничном поступку Основни суд има опћу стварну надлежност.

(2) Суд у току цијелог поступка по службеној дужности пази на своју стварну надлежност.

4. МЈЕСНА НАДЛЕЖНОСТ

а) Опћа мјесна надлежност

Члан 23[±]

Основни суд је надлежан за суђење:

- 1) ако тужени има пребивалиште или боравиште на подручју Дистрикта,
- 2) у споровима против правних лица ако се сједиште тих правних лица налази на подручју Дистрикта,
- 3) у споровима против становника Дистрикта, који стално живе у иностранству, камо је упућен на службу или на рад од органа Дистрикта или правног лица, ако је његово посљедње пребивалиште било на подручју Дистрикта.

б) Изберива мјесна надлежност Надлежност у споровима за накнаду штете

Члан 24[±]

(1) За суђење у споровима о вануговорној одговорности за штету, поред суда опћејесне надлежности, надлежан је и суд на чијем је подручју штетна радња извршена или суд на чијем је подручју штетна посљедица наступила.

(2) Ако је штета настала усљед смрти или тешке тјелесне повреде, надлежан је поред суда из става 1 овог члана и суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште, односно боравиште.

(3) Одредбе ставова 1 и 2 овог члана примјењиват ће се и у споровима против друштва за осигурање ради накнаде штете трећим лицима на основу прописа о непосредној одговорности друштава за осигурање, а одредба става 1 овог члана и у споровима о регресним захтјевима по основу накнаде штете против регресних дужника.

Надлежност у споровима ради заштите права на основу јемства произвођача

Члан 25

За суђење у споровима за заштиту права на основу писменог јемства против произвођача који је дао јемство надлежан је, осим суда опће мјесне надлежности за туженог, и суд опће мјесне надлежности за продавца који је приликом продаје ствари уручио купцу писмено јемство произвођача.

Надлежност у споровима за законско издржавање

Члан 26

За суђење у споровима за законско издржавање, ако је тужилац лице које тражи издржавање, надлежан је поред суда опће мјесне надлежности и суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште, односно боравиште.

Надлежност у брачним споровима

Члан 27⁺

За суђење у споровима ради утврђивања постојања или непостојања брака, поништења брака или развода брака (брачни спорови), надлежан је поред суда опће мјесне надлежности и суд на чијем подручју су брачни другови имали посљедње заједничко пребивалиште.

Надлежност у споровима о утврђивању или оспоравању очинства или мајчинства

Члан 28⁺

У споровима ради утврђивања или оспоравања очинства или мајчинства, ако је тужилац дијете, надлежан је поред суда опће мјесне надлежности и суд на чијем подручју тужилац има пребивалиште, односно боравиште.

Надлежност по мјесту у коме се налази пословна јединица правног лица

Члан 29⁺

За суђење у споровима против правног лица које има пословну јединицу ван свог сједишта, ако спор произилази из правног односа те јединице, поред суда опће мјесне надлежности, надлежан је и суд на чијем подручју се налази пословна јединица.

Надлежност у споровима из насљедноправних односа

Члан 30

Док оставински поступак није правоснажно завршен, за суђење у споровима из насљедноправних односа, као и у споровима о потраживањима повјериоца према оставитељу, поред суда опће мјесне надлежности мјесно је надлежан и суд на чијем подручју се налази суд који спроводи оставински поступак.

Надлежност по мјесту плаћања

Члан 31⁺

За суђење у споровима имаоца мјенице или чека против потписника надлежан је, поред суда опће мјесне надлежности, и суд мјеста плаћања.

Надлежност у споровима из радних односа

Члан 32⁺

Ако је у спору из радног односа тужилац запослени, за суђење је надлежан, поред суда који је опће мјесно надлежан за туженог, и суд на чијем се подручју рад обавља или се обављао, односно суд на чијем би се подручју рад могао обављати, као и суд на чијем је подручју заснован радни однос.

Надлежност у споровима због сметања посједа на покретним стварима

Члан 33⁺

За спорове због сметања посједа на покретним стварима надлежан је, поред суда опће мјесне надлежности, и суд на чијем се подручју догодило сметање.

ц) Искључива мјесна надлежност

Надлежност у споровима о непокретностима

Члан 34+

(1) За суђење у споровима о праву својине и о другим стварним правима на непокретности, у споровима због сметања посједа на непокретности, као и у споровима из закупних или најамних односа на непокретности или из уговора о кориштењу стана или пословних просторија, искључиво је надлежан суд на чијем се подручју налази непокретност.

(2) Ако непокретност лежи на подручју више судова, надлежан је сваки од тих судова.

Надлежност у споровима о ваздухоплову и броду

Члан 35+

За суђење у споровима о праву својине и о другим стварним правима на ваздухоплову, поморском броду и броду унутрашње пловидбе, као и у споровима из закупних односа на ваздухоплову и броду, надлежан је Основни суд ако се код тог суда води уписник у који је ваздухоплов, односно брод уписан.

Члан 36+

За суђење у споровима због сметања посједа на бродовима, односно ваздухопловима из члана 35 овог закона надлежан је Основни суд као суд на чијем се подручју води уписник у који је брод, односно ваздухоплов уписан, као и суд на чијем се подручју догодило сметање.

Надлежност за спорове у извршном и стечајном поступку

Члан 37

За суђење у споровима који настају у току и поводом судског или административног поступка, односно у току и

поводом стечајног поступка, мјесно је искључиво надлежан суд на чијем се подручју налази суд који спроводи извршни, односно стечајни поступак, односно суд на чијем се подручју спроводи административно извршење.

д) Супсидијарна надлежност Надлежност за супарничаре

Члан 38+

Ако је једном тужбом тужено више лица у својству материјалних супарничара (члан 160 став 1 тачка 1), а за њих не постоји мјесна надлежност истог суда, надлежан је суд који је мјесно надлежан за једног од тужених.

е) Споразум о мјесној надлежности

Члан 39+

(1) Ако законом није одређена искључива мјесна надлежност неког суда, странке се могу споразумјети да им у првом степену суди Основни суд који није мјесно надлежан, под условом да је тај суд стварно надлежан.

(2) Ако је законом одређено да су за суђење у одређеном спору мјесно надлежна два или више судова у Босни и Херцеговини, странке се могу споразумјети да им у првом степену суди Основни суд као стварно надлежан суд.

(3) Овај споразум важи само ако је писмено састављен, ако су га потписале све странке и ако се тиче одређеног спора или више спорова који сви проистичу из одређеног правног односа.

(4) Исправу о споразуму тужилац мора приложити уз тужбу.

(5) Ако тужба није поднесена суду на који упућује споразум о мјесној надлежности тужени може захтијевати да се предмет уступи том суду.

(6) Захтјев из претходног става тужени може поднијети најкасније у одговору на тужбу, уз прилагање исправе о споразуму.

III. СТРАНKE И ЊИХОВИ ЗАКОНСКИ ЗАСТУПНИЦИ

Члан 40+

(1) Странка у поступку може бити свако физичко и правно лице.

(2) Посебним прописима може се одредити ко осим физичких и правних лица може бити странка у поступку.

(3) Суд може, изузетно, с правним дејством у одређеној парници, признати својство странке и оним облицима удруживања који немају страначку способност у смислу одредаба ставова 1 и 2 овог члана, ако

утврди да, с обзиром на предмет спора, у суштини испуњавају битне услове за стицање страначке способности, а нарочито ако располажу имовином на којој се може спровести извршење.

(4) Против рјешења из става 3 овог члана, којим се признаје својство странке у парници, није допуштена посебна жалба.

Члан 41+

(1) Странка која је потпуно пословно способна може сама обављати радње у поступку (парнична способност).

(2) Пунољетно лице коме је дјелимично ограничена пословна способност парнично је способно у границама своје пословне способности.

(3) Малољетник који није стекао потпуну пословну способност парнично је способан у границама у којима му се признаје пословна способност.

Члан 42+

(1) Странку која нема парничну способност заступа њезин законски заступник.

(2) Законски заступник одређује се законом или актом надлежног органа Брчко дистрикта донесеним на основу закона.

(3) У току цијелог поступка суд по службеној дужности пази може ли лице, које се појављује као странка, бити странка у поступку и да ли је парнично способно, заступа ли парнично неспособну странку њен законски заступник и има ли законски заступник посебна овлаштења када су она потребна.

Члан 43

(1) Законски заступник може у име странке, предузимати све радње у поступку, али ако је за подношење или повлачење тужбе, за признање односно за одрицање од тужбеног захтјева, за закључење нагодбе или за предузимање других радњи у поступку у посебним прописима одређено да заступник мора имати посебна овлаштења, он може те радње предузимати само ако има таква овлаштења.

(2) Лице која се појављује као законски заступник дужно је да на захтјев суда докаже да је законски заступник. Кад је за предузимање одређених радњи у поступку потребно посебно овлаштење, законски заступник је дужан да докаже да има такво овлаштење.

(3) Кад суд установи да законски заступник лица под старатељством не показује потребну пажњу у заступању, обавијестит ће о томе орган старатељства. Ако би због пропуштања заступника могла настати штета за лице под старатељством, суд ће застати с поступком и предложити да се одреди други законски заступник.

Члан 44+

(1) Кад суд утврди да лице које се појављује као странка не може бити странка у поступку, а тај се недостатак може отклонити, позват ће тужиоца да изврши потребне исправке у тужби или ће предузети друге мјере да би се поступак могао наставити са лицем које може бити странка у поступку.

(2) Исто тако, кад суд утврди да странка нема законског заступника или да законски заступник нема посебна овлаштења кад су она потребна, затражит ће да надлежни орган старатељства постави старатеља парнично неспособном лицу, односно позват ће законског заступника да прибави посебна овлаштења или ће предузети друге мјере које су потребне да би парнично неспособна странка била правилно заступана.

(3) Суд ће одредити странци рок за отклањање недостатака из ст. 1 и 2 овог члана. Док се не отклоне ти недостаци, могу се у поступку предузимати само оне радње због чијег би одлагања могле да настану штетне посљедице за странку.

(4) Ако се недостаци из ставова 1 и 2 овог члана не могу отклонити или ако одређени рок безуспјешно протекне, суд ће рјешењем, укинути радње спроведене у поступку ако су захваћене тим недостацима и одбацили тужбу ако су недостаци такве природе да спречавају даљње вођење парнице.

(5) Против рјешења којим се наређују мјере за отклањање недостатака није допуштена жалба.

Члан 45+

(1) Ако се у току поступка пред Основним судом покаже да би редован поступак око постављања законског заступника туженом трајао дуго, тако да би због тога могле настати штетне посљедице за једну или обје странке, суд ће туженом поставити привременог заступника.

(2) Под условом из става 1 овог члана суд ће поставити туженом привременог заступника нарочито у случајевима:

1) ако тужени није парнично способан, а нема законског заступника;

2) ако постоје противни интереси туженог и његовог законског заступника;

3) ако обје странке имају истог законског заступника;

4) ако је боравиште туженог непознато, а тужени нема опуномоћеника;

5) ако се тужени или његов законски заступник, који немају опуномоћеника у Брчко дистрикту, налазе у иностранству, а достављање се није могло извршити.

(3) О постављању привременог заступника суд ће без одлагања обавијестити орган старатељства, као и странке кад је то могуће.

Члан 46

- (1) Привремени заступник има у поступку за који је постављен сва права и дужности законског заступника.
- (2) Та права и дужности привремени заступник обавља све док се тужени или његов опуномоћеник не појави пред судом, односно док орган старатељства не обавијести суд да је поставио старатеља.

Члан 47+

Ако је привремени заступник постављен туженом из разлога наведених у члану 45 ставу 2 тачкама 4 и 5 овог закона, суд ће у року од осам дана издати оглас који ће објавити у Службеном гласнику Босне и Херцеговине, у Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине и на огласној табли суда.

Члан 48+

- (1) Парнична способност у Брчко дистрикту процјењује се по законима Брчко дистрикта.
- (2) Парнична способност држављанина Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине у поступку пред судовима Дистрикта процјењује се по законима Републике Српске и по законима Федерације Босне и Херцеговине.

IV. ОПУНОМОЋЕНИЦИ

Члан 49+

- (1) Странке могу предузимати радње у поступку лично или преко опуномоћеника.
- (2) Странка коју заступа опуномоћеник може увијек доћи пред суд и давати изјаве поред свог опуномоћеника, али супротну страну, свједоке и вјештаке може испитивати само преко опуномоћеника, ако је он присутан на главној расправи.

Члан 50+

- (1) Опуномоћеник може бити адвокат, адвокатско друштво, или адвокат Канцеларије за правну помоћ као и, за правна лица запослени код тог правног лица, а за физичка лица брачни, односно ванбрачни друг странке или сродник странке по крви или по тазбини.
- (2) Ако суд утврди да опуномоћеник који је адвокат не обавља своју дужност у складу са законом о адвокатури, суд ће о томе обавијестити надлежну адвокатску комору и, ако је то могуће, странку коју адвокат заступа.

Члан 51+

Радње у поступку које опуномоћеник предузима у границама пуномоћи, имају исто правно дејство као да их је предузела сама странка.

Члан 52+

- (1) Странка може измијенити или опозвати изјаву свог опуномоћеника на рочишту на коме је та изјава дата.
- (2) Ако је опуномоћеник признао неку чињеницу на рочишту на којем странка није била присутна или је неку чињеницу признао у поднеску, а странка то признање касније измијени или опозове, суд ће цијенити обје изјаве према члану 238 ставу 2 овог закона.

Члан 53+

Странка може овластити опуномоћеника да предузима само одређене радње или да предузима све радње у поступку.

Члан 54+

Ако је странка издала адвокату пуномоћ за вођење парнице, а није поближе одредила овлаштења у пуномоћи, адвокат је на основу такве пуномоћи, овлаштен:

- 1) обављати све радње у поступку, а посебно поднијети тужбу, повући тужбу, дати одговор на тужбу, признати тужбени захтјев или се одрећи тужбеног захтјева, закључити нагодбу, поднијети правни лијек и одрећи се или одустати од њега, те захтијевати издавање мјера обезбјеђења;
- 2) стављати захтјев за извршење или обезбјеђење и предузимати потребне радње у поступку поводом таквог захтјева;
- 3) од противне странке примити досуђене трошкове;
- 4) писмено овластити другог адвоката на предузимање само појединих радњи у поступку, осим заступања на главној расправи.

Члан 55+

Адвоката коме је странка издала пуномоћ може, уз изричито овлаштење странке, замјењивати други адвокат, а пред Основним судом и адвокатски приправник који је код њега запослен.

Члан 56+

Ако странка у пуномоћи није поближе одредила овлаштења опуномоћеника, опуномоћеник који није адвокат може, на основу такве пуномоћи, обављати све радње у поступку, али му је увијек потребно изричито овлаштење за повлачење тужбе, за признање или за одрицање од тужбеног захтјева, за закључење судске нагодбе, за одрицање или одустанак од правног лијека и преношење пуномоћи на друго лице, те за подношење ванредних правних лијекова.

Члан 57+

- (1) Странка издаје пуномоћ писмено или усмено на расправни записник.
- (2) Странка која није писмена или није у стању да се потпише ставит ће на писмену пуномоћ умјесто потписа отисак кажипрста. Ако се у том случају, пуномоћ издаје лицу које није адвокат, потребно је присуство двојице свједока који ће се потписати на пуномоћи.
- (3) Ако посумња у истинитост писмене пуномоћи, суд може рјешењем одредити да се поднесе овјерена пуномоћ. Против тог рјешења није дозвољена жалба.

Члан 58+

- (1) Опуномоћеник је дужан при првој радњи у поступку поднијети пуномоћ.
- (2) Суд може дозволити да радње у поступку за странку привремено обави лице које није поднијело пуномоћ, али ће истовремено наредити том лицу да накнадно у одређеном року поднесе пуномоћ или одобрење странке за извршење парничних радњи.
- (3) Док не протекне рок за подношење пуномоћи, суд ће одгодити доношење одлуке. Ако тај рок безуспјешно протекне, суд ће наставити поступак, не узимајући у обзир радње које је обавило лице без пуномоћи.
- (4) Суд је дужан да током цијелог поступка пази да ли је лице које се појављује као опуномоћеник овлаштено за заступање. Ако суд утврди да лице које се појављује као опуномоћеник није овлаштено за заступање, укинут ће парничне радње које је то лице предузело, ако те радње није странка накнадно одобрила.

Члан 59+

- (1) Странка може пуномоћ опозвати у свако вријеме, а опуномоћеник га може у свако вријеме отказати.
- (2) Опозивање, односно отказ пуномоћи мора се саопштити суду пред којим се води поступак писмено или усмено на расправни записник.
- (3) Опозивање, односно отказ пуномоћи важи за противну странку од тренутка кад јој је саопштен.
- (4) Послије отказа пуномоћи, опуномоћеник је дужан још петнаест дана да врши радње за лице које му је издало пуномоћ, ако је потребно да од њега отклони какву штету која би у то вријеме могла настати.

Члан 60+

- (1) Ако је опуномоћенику дато овлаштење да може вршити све радње у поступку, а странка, односно њезин законски заступник, умре или постане пословно неспособна или ако законски заступник буде разријешен дужности, опуномоћеник је овлаштен да и надаље предузима радње у поступку, али насљедник, односно нови законски заступник, може опозвати пуномоћ.
- (2) У случајевима наведеним у ставу 1 овог члана, опуномоћенику који није адвокат увијек престају овлаштења која се у пуномоћи морају изричито навести (члан 56).

Члан 61+

- (1) Престанком правног лица престаје и пуномоћ коју је оно издало.
- (2) У случају стечаја, пуномоћ коју је издао стечајни дужник престаје кад према важећим прописима наступе правне последице отварања стечајног поступка.
- (3) Изузетно од одредаба ставова 1 и 2 овог члана, опуномоћеник је дужан да још петнаест дана врши радње у поступку ако је потребно да од странке отклони штету.

V. ЈЕЗИК У ПОСТУПКУ

Члан 62

Позиви, одлуке и друга судска писмена упућују се странкама и другим учесницима у поступку на једном од језика из члана 6 овог закона.

Члан 63+

Странке и други учесници у поступку при учествовању у поступку употребљавају један од језика из члана 6 овог закона.

Члан 64+

(1) Странке и умјешачи који не познају ниједан од језика из члана 6 овог закона, обезбиједит ће о свом трошку усмено и писмено превођење процесних радњи које предузимају, као и друга усмена и писмена превођења за своје потребе.

(2) Странке и умјешачи дужни су обезбиједити и превођење које се односи на извођење доказа које су предложили.

(3) Превођење врше тумачи.

VI. ВРИЈЕДНОСТ СПОРА

Члан 65+

(1) Тужилац је дужан у тужби означити вриједност предмета спора, осим у случајевима у којима се вриједност спора не може изразити у новцу.

(2) Као вриједност предмета спора узима се у обзир само вриједност главног захтјева.

(3) Камате, уговорна казна и остала споредна тражења не узимају се у обзир при одређивању вриједности спора ако не чине главни захтјев.

Члан 66+

Ако се захтјев односи на будућа давања која се понављају, вриједност предмета спора рачуна се по њиховом збиру, али највише до износа који одговара збиру давања за вријеме од пет година.

Члан 67+

(1) Ако једна тужба против истог туженог обухвата више захтјева који се заснивају на истом чињеничном и правном основу, вриједност се одређује по збиру вриједности свих захтјева.

(2) Ако захтјеви у тужби произилазе из разних основа, или су истакнути против више тужених, вриједност се одређује према вриједности сваког појединог захтјева.

Члан 68

Кад се спор води о постојању најамног или закупног односа, или из односа кориштења стана односно пословних просторија, вриједност се рачуна према једногодишњој најамнини, односно закупнини, осим ако је ријеч о најамном или закупном односу закљученом на краће вријеме.

Члан 69+

Ако се тужбом захтијева само давање обезбјеђења за извјесно потраживање или установљење заложног права, вриједност предмета спора одређује се према износу потраживања које треба обезбиједити, али ако предмет залога има мању вриједност од потраживања које треба обезбиједити, као вриједност предмета спора узет ће се вриједност предмета залога.

Члан 70+

(1) Ако се тужбени захтјев не односи на новчани износ, али тужилац у тужби наведе да пристаје да умјесто испуњења тог захтјева прими одређени новчани износ, као вриједност предмета спора узет ће се тај износ.

(2) У другим случајевима, кад се тужбени захтјев не односи на новчани износ, мјеродавна је вриједност предмета спора коју је тужилац назначио у тужби.

(3) Ако је у случају из става 2 овог члана тужилац сувише високо или сувише ниско назначио вриједност предмета спора, суд ће, најкасније на припремном рочишту, а ако припремно рочиште није одржано, онда на главној расправи, прије почетка расправе о главној ствари, брзо и на погодан начин провјерити тачност назначене вриједности, те рјешењем одредити вриједност предмета спора.

(4) Против рјешења из става 3 овог члана, није дозвољена посебна жалба.

Члан 71+

Ако новчани износ није изражен у конвертибилним маркама, већ у другој валути, вриједност предмета спора се утврђује у конвертибилним маркама, по средњем курсу односне валуте, који је утврдила Централна банка БиХ у вријеме подношења тужбе.

VII. ПОДНЕСЦИ

Члан 72+

(1) Тужба, одговор на тужбу, противтужба, одговор на противтужбу, правни лијекови и друге изјаве, приједлози и саопштења, који се дају ван расправе, подносе се писмено (поднесци). Услов писмене форме испуњавају и поднесци упућени телеграмом, телефаксом или електроничком поштом. Овакви поднесци се сматрају потписаним, ако је у њима означен пошиљалац.

(2) Поднесци морају бити разумљиви и морају садржавати све оно што је потребно да би се у вези с њима могло поступити. Нарочито треба да садрже: означање суда, презиме, очево име и име физичког лица, односно назив правног лица, матични број физичког лица, пребивалиште или боравиште, односно сједиште странака, њихових законских заступника и опуномоћеника, ако их имају, предмет спора, садржај изјаве и потпис подносиоца.

(3) Ако изјава садржи какав захтјев, странка мора у поднеску да наведе чињенице и доказе на којима заснива свој захтјев.

(4) Поднесци који се достављају електроничком поштом морају бити овјерени квалификованим електроничким потписом.

(5) Поднесци са прилозима који се достављају противној странци предају се суду у довољном броју примјерака за суд и противну странку.

Члан 73±

(1) Исправе које се прилажу поднеску подносе се у изворнику, препису или фотокопији.

(2) Ако странка приложи исправу у изворнику, суд ће такву исправу задржати, а противној странци дозволити да је разгледа. Кад престане потреба да се таква исправа држи у списима предмета, вратит ће се подносиоцу на његов захтјев, али суд може тражити од подносиоца да списима приложи препис или фотокопију исправе.

(3) Ако је исправа приложена у препису или фотокопији, суд ће, на захтјев противне странке, позвати подносиоца да поднесе суду исправу у изворнику, а противној странци дозволит ће да је прегледа. Суд ће одредити рок у којем се исправа има предати, односно прегледати.

(4) Против тих рјешења није дозвољена жалба.

Члан 74±

(1) Ако је поднесак неразумљив или не садржи све што је потребно да би се по њему могло поступити, суд ће подносиоцу вратити поднесак, ради исправке или допуне уз наводе шта треба исправити или допунити и одредит ће рок за исправку или допуну поднеска, који не може бити дужи од осам дана.

(2) Ако поднесак везан за рок буде исправљен, односно допуњен и предат суду у року одређеном за допуну или исправку, сматрат ће се да је поднесен суду оног дана кад је први пут био поднесен.

(3) Сматрат ће се да је поднесак повучен ако не буде враћен суду у одређеном року, а ако буде враћен без исправке, односно допуне, одбацит ће се.

(4) Ако поднесци или прилози нису поднесени у довољном броју примјерака, суд ће позвати подносиоца да их у одређеном року поднесе. Ако подносилац не поступи по том налогу, суд ће поднесак одбацити.

VIII. РОКОВИ И РОЧИШТА

1. РОКОВИ

Члан 75±

(1) Ако рок није одређен законом, одређује га суд с обзиром на околности случаја.

(2) Рок који суд одреди изузетно се може продужити на приједлог заинтересованог лица ако за то постоје оправдани разлози.

(3) Приједлог за продужење рока мора се поднијети прије протјека рока чије се продужење тражи.

(4) Против рјешења о продужењу рока није дозвољена жалба.

Члан 76±

Рокови се рачунају на дане, мјесеце и године.

(1) Ако је рок одређен на дане, у рок се не урачунава дан кад је извршено достављање или саопштење, односно дан у који пада догађај од кад треба рачунати трајање рока, већ се за почетак рока узима први наредни дан.

(2) Рокови одређени на мјесеце, односно на године завршавају се протеком оног дана посљедњег мјесеца, односно године који по свом броју одговара дану кад је рок отпочео. Ако нема тог дана у посљедњем мјесецу, рок се завршава посљедњег дана тог мјесеца.

(3) Ако посљедњи дан рока пада на државни празник или у недјељу или у неки други дан кад суд не ради, рок истиче протеком првог наредног радног дана.

Члан 77±

(1) Кад је поднесак везан за рок, сматра се да је поднесен у року ако је прије него што рок истекне предат надлежном суду.

(2) Ако је поднесак упућен преко поште препорученом пошиљком или телеграфским путем, дан предаје пошти сматра се као дан предаје суду коме је упућен, а ако је поднесак упућен телефаксом, даном предаје сматра се дан пријема телефакса у суд.

(3) Ако је поднесак упућен електроничком поштом, као вријеме предаје суду сматра се вријеме које је назначено на верификацији квалификованог електроничког потписа.

(4) Ако је поднесак упућен телеграфски, а не садржи све што је потребно да би се по њему могло поступити, сматрат ће се да је дат у року ако уредан поднесак накнадно буде предат суду или буде упућен суду препорученом пошиљком у року од три дана од дана предаје телеграма пошти.

(5) За лица која се налазе на обавезној војној служби у војсци, дан предаје поднеска војној јединици, односно војним установама сматра се као дан предаје суду.

(6) Одредба става 4 овог члана односи се и на остала лица која се налазе у служби у војним јединицама, односно војним установама у мјестима у којима не постоји редовна пошта.

(7) За лица лишена слободе дан предаје поднеска управи затвора, односно установе за извршење кривичних и прекршајних санкција сматра се као дан предаје суду.

(8) Ако је поднесак који је везан за рок предат или упућен ненадлежном суду прије истека рока, а стигне надлежном суду после истека рока, сматрат ће се да је на вријеме поднесен.

(9) Одредбе ст. од 1 до 7 овог члана примјењују се и на рок у коме се по посебним прописима мора подићи тужба, као и на рок застарјелости потраживања или неког другог права.

2. РОЧИШТА

Члан 78

(1) Рочиште одређује суд кад је то законом прописано.

(2) Суд ће на рочиште позвати странке и остала лица чије присуство сматра потребним.

(3) У позиву суд ће назначити мјесто, просторију и вријеме одржавања рочишта, те навести странке и предмет спора.

(4) Суд ће у позиву нарочито упозорити странке и остале учеснике у поступку на законске посљедице изостанка са рочишта.

Члан 79

(1) Рочиште се, по правилу, одржава у судској згради.

(2) Суд може одлучити да се рочиште одржи ван судске зграде кад нађе да је то нужно или да ће се на тај начин уштедјети у времену или у трошковима поступка. Против овог рјешења није дозвољена жалба.

3. ПОВРАТ У ПРИЈАШЊЕ СТАЊЕ

Члан 80[±]

(1) Ако странка пропусти рочиште или рок за предузимање неке радње у поступку и усљед тога изгуби право на предузимање те радње, суд ће тој странци на њен приједлог дозволити да накнадно изврши ту радњу (поврат у пријашње стање) ако оцијени да је до пропуштања дошло усљед оправданих разлога који се нису могли предвидјети нити избјећи.

(2) Кад се дозволи поврат у пријашње стање, парница се враћа у оно стање у коме се налазила прије пропуштања и укидају се све одлуке које је суд због пропуштања донио.

Члан 81[±]

(1) Приједлог за поврат у пријашње стање подноси се суду код кога је требало извршити пропуштenu радњу.

(2) Приједлог се подноси у року од осам дана, рачунајући од дана кад је престао разлог који је проузроковао пропуштање, а ако је странка тек касније сазнала за пропуштање, од дана кад је за то сазнала.

(3) После протека 60 дана од дана пропуштања не може се тражити поврат у пријашње стање.

(4) Ако се поврат у пријашње стање предлаже због пропуштања рока, предлагач је дужан да истовремено са подношењем приједлога изврши и пропуштenu радњу.

Члан 82

Не може се захтијевати поврат у пријашње стање ако је пропуштен рок за стављање приједлога да се дозволи поврат у пријашње стање, или ако је пропуштено рочиште одређено поводом приједлога за поврат у пријашње стање.

Члан 83[±]

Суд ће одмах одлучити о приједлогу за поврат у пријашње стање и наставити поступак.

Члан 84

- (1) Неблаговремене и недозвољене приједлоге за поврат у пријашње стање одбацит ће суд рјешењем.
- (2) По приједлогу за поврат у пријашње стање суд ће заказати рочиште, осим ако су чињенице на којима се приједлог заснива опћепознате.

Члан 85+

- (1) Против рјешења којим се усваја приједлог за поврат у пријашње стање није дозвољена посебна жалба.
- (2) Против рјешења којим се одбија приједлог за поврат у пријашње стање није дозвољена посебна жалба, осим уколико је приједлог поднесен због доношења пресуде због пропуштања.

IX. ЗАПИСНИЦИ

Члан 86+

Припремно рочиште и главна расправа снимају се магнетофонски.

Члан 87+

Снимак мора да садржи: назив и састав суда, мјесто гдје се обавља радња, дан и сат кад се обавља радња, назнака предмета спора и имена присутних странака, односно трећих лица и њихових законских заступника, односно опуномоћеника, је ли главна расправа јавна или је јавност искључена, изјаве странака, њихове приједлоге, доказе које су понудиле, доказе који су изведени, исказе свједока и вјештака, те одлуке суда донесене на рочишту, односно, након закључења главне расправе.

Члан 88

На захтјев саслушаног лица снимак ће се одмах репродуковати.

Члан 89+

Судија може одредити да се магнетофонски снимак у цјелини или дјелимично препише. Судија ће прегледати и овјерити препис и прикључити га спису.

Члан 90

Магнетофонска трака чува се заједно са списом.

Члан 91.

- (1) О вијећању и гласању у поступку пред Апелационим судом саставља се посебан записник.
- (2) Записник о вијећању и гласању садржи ток гласања и одлуку која је донесена. Одвојена мишљења прикључују се записнику о вијећању и гласању ако нису унесена у сам записник.
- (3) Записник потписују сви чланови вијећа и записничар. Записник о вијећању и гласању затворит ће се у посебан омот. Тај записник може разгледати само вијеће Апелационог суда кад рјешава о ванредним правним лијековима и у том случају записник ће се поново затворити у посебан омот и на омоту назначити да је записник разгледан.
- (4) Биљешку о гласању потписују сви чланови вијећа.

X. ДОСТАВА ПИСМЕНА

1. НАЧИН ДОСТАВЕ ПИСМЕНА

Члан 92

Писмена се достављају, у правилу, поштом, а може их достављати одређени радник суда или непосредно у суду.

Члан 93+

- (1) Достављање органима Дистрикта и правним лицима обавља се предајом писмена лицу овлашћеном за примање писмена или раднику који се затекне у уреду, односно пословној просторији.
- (2) Достављање правном лицу може се извршити и преко његове пословне јединице, ако спор произлази из правног односа те јединице.
- (3) Кад писмено треба доставити Омбудсмену Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Омбудсмен БиХ), достављање се обавља предајом писмена његовој писарници, односно служби за примање писмена. Даном доставе сматра се дан предаје писмена писарници, односно овлашћеној служби.
- (4) Достављање према одредбама ст. 1 и 2 овог члана обавља се и кад су странке, наведене у том ставу,

за свог опуномоћеника одредиле лице које је њихов радник.

Члан 94

Радницима полиције, радницима копненог, ријечног и ваздушног саобраћаја позив се доставља преко њихове команде, односно непосредног старјешине, а према потреби, могу им се на тај начин достављати и остала писмена.

Члан 95+

(1) Кад достављање треба извршити лицима или установама у иностранству или странцима који уживају право имунитета, достављање ће се извршити дипломатским путем, ако у међународном уговору или у овом закону није шта друго одређено.

(2) Ако се достављање писмена има извршити држављанима Босне и Херцеговине у иностранству, то се може учинити преко надлежног конзуларног, односно дипломатског представништва Босне и Херцеговине у тој држави преко органа управе надлежног за иностране послове Босне и Херцеговине, ако међународним уговором није другачије одређено.

Члан 96+

Достављање правном лицу које има сједиште у иностранству, може се обавити и преко његовог заступништва, односно представништва у Босни и Херцеговини или Дистрикту.

Члан 97

Лицима лишеним слободе достављање се врши преко управе затвора, односно управе установе за извршење кривичних и прекршајних санкција.

Члан 98+

(1) Кад странка има законског заступника, односно опуномоћеника, достављање се врши законском заступнику односно опуномоћенику, ако у овом закону није што друго одређено.

(2) Ако странка има више законских заступника, односно опуномоћеника, довољно је достављање извршити једном од њих.

Члан 99+

Достављање адвокату као опуномоћенику може се извршити и предајом писмена лицу које је запослено у његовој адвокатској канцеларији.

Члан 100+

(1) Достављање се обавља радним даном, и то дању, у стану или на радном мјесту лица коме се достављање има извршити или у суду кад се то лице тамо затекне.

(2) Достављање се може извршити и у друго вријеме и на другом мјесту, по пристанку лица коме се достављање треба извршити или на основу посебне одлуке суда коју је достављач дужан на захтјев показати.

(3) Одредба да се достављање обавља само радним даном не важи за достављање поштом.

Члан 101

(1) Ако се лице коме се писмено има доставити не затекне у свом стану, достављање се врши предајом писмена коме од његових пунољетних чланова домаћинства, који је дужан да прими писмено. Ако се они не затекну у стану, писмено ће се предати кућепазитељу или сусједу, ако они на то пристану.

(2) Ако се достављање обавља на радном мјесту лица коме се писмено треба доставити, а то се лице ту не затекне, достављање се може обавити лицу које на истом мјесту ради, ако оно пристане да прими писмено.

(3) Предаја писмена другом лицу није допуштена ако оно учествује у парници као противник лицу коме се достављање има обавити.

Члан 102+

(1) Тужба, ванредни правни лијек, пресуда и рјешење против којих је допуштена посебна жалба доставит ће се лично странци, односно њеном законском заступнику, односно опуномоћенику. Остала писмена доставит ће се лично кад је то овим законом изричито одређено или кад суд сматра да је због приложених исправа у оригиналу или из којег другог разлога потребна већа опрезност.

(2) Ако се лице коме се писмено мора лично доставити не затекне тамо гдје се достављање мора обавити, достављач ће се обавијестити кад би и на ком мјесту могао то лице затећи и оставити му код једног од лица наведених у члану 101 ставовима 1 и 2 овог закона писмену обавијест да ради примања писмена буде у одређени дан и сат у свом стану, односно на своме радном мјесту. Ако и након тога достављач не затекне лице којем се писмено има доставити, поступит ће се према одредбама члана 101 овог закона, и тиме се

сматра да је достављање извршено.

(3) Ако писмено из става 1 овог члана треба доставити органима Дистрикта и правним лицима, достављање се обавља према одредбама члана 93 овог закона.

Члан 103

Ако се утврди да је лице коме се писмено треба доставити одсутно и да му лица наведена у члану 101 ст. 1 и 2 овог закона не могу писмено на вријеме предати, писмено ће се вратити суду уз назнаку гдје се одсутни налази.

2. ОДБИЈАЊЕ ПРИЈЕМА ПИСМЕНА

Члан 104

Кад лице коме је писмено упућено, односно пунољетни члан његовог домаћинства, односно овлаштено лице или радник органа Дистрикта или правног лица одбије да прими писмено, достављач ће писмено оставити у просторији гдје се достављање врши или ће га прибити (налијепити) на врата те просторије. На доставници ће забиљежити дан, сат и разлог одбијања пријема, као и мјесто гдје је писмено остављено, и тиме се сматра да је достављање извршено.

3. ПРОМЈЕНА АДРЕСЕ

Члан 105

(1) Ако странка или њен законски заступник у току поступка или прије истека рока од шест мјесеци након правоснажног окончања поступка промијене адресу на коју се достава обавља, дужни су о томе одмах обавијестити суд.

(2) Ако против правоснажне одлуке, унутар рока из става 1 овог члана, буде изјављена ревизија, тај рок продужава се све док не истекне шест мјесеци од доставе странци одлуке поводом ревизије којом се ревизија одбацује или одбија или побијана одлука преиначава.

(3) Ако је против правоснажне одлуке, унутар рока из става 1 овог члана, поднесен приједлог за понављање поступка, тај рок продужава се до истека рока од шест мјесеци након правоснажности првостепене одлуке у том поступку против кога није изјављена жалба, односно до истека рока од шест мјесеци од доставе странци одлуке о жалби којом се поступак за понављање поступка правоснажно завршава.

(4) Ако поводом ванредног правног лијека правоснажна одлука буде укинута и предмет враћен на поновно суђење, сматрат ће се да рок из става 1 овог члана није ни почео тећи.

(5) Ако странка или њен заступник не обавијесте одмах суд о промјени адресе, суд ће одредити да се даље доставе у парници обављају објављивањем писмена на огласној табли суда, све док странка или њен заступник не обавијесте суд о својој новој адреси.

(6) Достава из става 5 овог члана сматра се обављеном након протекла 15 дана од дана објављивања писмена на огласној табли суда.

(7) Кад опуномоћеник за примање писмена до истека рокова из ставова од 1 до 3 овог члана промијени своју адресу, а о томе не обавијести суд, суд ће странци на њен трошак именовати заступника за примање писмена преко кога ће обављати све доставе, док не прими обавијест странке о постављању новог опуномоћеника.

4. ОПУНОМОЋЕНИК ЗА ПРИМАЊЕ ПИСМЕНА

Члан 106

Странку или њеног законског заступника који се налазе у иностранству, а немају опуномоћеника у Дистрикту, позват ће суд да у примјереном року поставе опуномоћеника за примање писмена у Дистрикту. Ако странка или њен законски заступник не поставе таквог опуномоћеника, суд ће странци на њен трошак поставити привременог заступника овлаштеног за примање писмена и о томе обавијестити странку, односно њеног законског заступника.

Члан 107

(1) Ако више лица заједнички туже, а немају заједничког законског заступника односно опуномоћеника, суд их може позвати да у одређеном року именују заједничког опуномоћеника за примање писмена. Истовремено суд ће обавијестити тужиоце кога ће од њих сматрати заједничким опуномоћеником за примање писмена ако они сами не именују таквог опуномоћеника.

(2) Одредбе става 1 овог члана примјењиват ће се и кад је више лица тужено као јединствени супарничари.

5. УТВРЂИВАЊЕ АДРЕСЕ

Члан 108[±]

Ако странка не може сама сазнати адресу лица коме писмено треба доставити, суд ће настојати од надлежног органа Дистрикта или на други начин добити потребне податке.

6. ДОСТАВНИЦА

Члан 109

(1) Потврду о обављеном достављању (доставницу) потписују прималац и достављач. Прималац ће на доставници словима сам написати дан пријема.

(2) Ако је прималац неписмен или није у стању да се потпише, достављач ће исписати његово име и презиме и словима дан пријема, те ставити напомену зашто прималац није ставио свој потпис.

(3) Ако прималац одбије потписати доставницу, достављач ће то забиљежити на доставници и исписати словима дан предаје и тиме се сматра да је достављање извршено.

(4) Ако је достављање извршено према одредби члана 102 става 2 овог закона, достављач ће то назначити на доставници, као и дан и сат када је достава покушана и мјесто гдје је остављена писмена обавијест.

(5) Кад је према одредбама овог закона писмено предано другом лицу, а не оном коме се писмено имало доставити, на доставници ће достављач назначити однос та два лица.

(6) Ако је на доставници нетачно или нечитко назначен датум доставе или је доставница нестала, достава се може доказивати и на други начин.

XI. ПРЕГЛЕДАЊЕ И ПРЕПИСИВАЊЕ СПИСА

Члан 110[±]

(1) Странке имају право прегледати и преписивати списе парнице у којој учествују.

(2) Осталим лицима која имају оправдан интерес може се допустити прегледање и преписивање појединих списа.

(3) Кад је поступак у току, дозволу за прегледање и преписивање списа даје судија који води поступак, а кад је поступак завршен, дозволу даје предсједник суда, односно радник у суду кога одреди предсједник суда.

XII. ИЗУЗЕЋЕ

Члан 111[±]

Судија не може судити:

и) ако је сам странка, законски заступник или опуномоћеник странке, ако је са странком у односу суовлаштеника, суобвезника или регресног обвезника, или ако је у истом предмету саслушан или предложен као свједок или вјештак;

2) ако му је странка или законски заступник или опуномоћеник странке сродник по крви у правој линији до било ког степена, а у побочној линији до четвртог степена, или му је брачни, односно ванбрачни друг или сродник по тазбини, односно сродник ванбрачног друга до другог степена, без обзира да ли су брак, односно ванбрачна заједница престали или не;

3) ако је старатељ, усвојитељ или усвојеник странке, њеног законског заступника или опуномоћеника;

4) ако је у истом предмету учествовао у доношењу одлуке нижег суда или другог органа;

5) ако постоје друге околности које доводе у сумњу његову непристрасност.

Члан 112[±]

(1) Странка подноси захтјев за изузеће судије чим сазна да постоји који од разлога за изузеће, а најкасније до завршетка расправе, а ако није било расправе, до доношења одлуке.

(2) Странка може у правном лијеку или одговору на правни лијек, поименично навести судију који не би могао учествовати у доношењу одлуке због разлога из члана 111. овог закона.

(3) Странка може тражити изузеће само поименично одређеног судије који у предмету поступа.

(4) Странка је дужна да у захтјеву наведе околности због којих сматра да постоји неки од законских основа за изузеће.

Члан 113[±]

(1) О захтјеву за изузеће судије одлучује предсједник тог суда.

(2) Ако странка тражи изузеће предсједника Основног суда, одлуку о изузећу доноси предсједник Апелационог суда.

(3) О захтјеву за изузеће предсједника Апелационог суда одлучује опћа сједница суда.

(4) Прије доношења рјешења о изузећу узет ће се изјава од судије чије се изузеће тражи, а по потреби извршит ће се и други извиђаји.

(5) Против рјешења којим се усваја захтјев за изузеће није допуштена жалба, а против рјешења којим се захтјев одбија није допуштена посебна жалба.

Члан 114

Кад судија сазна да је стављен захтјев за његово изузеће или чим сазна да постоји неки од разлога за његово изузеће из члана 111 овог закона, дужан је да одмах о томе обавијести предсједника суда, а да поступак настави без одлагања до доношења одлуке о изузећу. Ако се ради о изузећу предсједника суда, он ће одредити себи замјеника из реда судија тог суда.

Члан 115

- (1) Одредбе овог закона о изузећу судија примјењуваће се на одговарајући начин и на записничаре.
- (2) О изузећу записничара одлучује судија.

XIII. ТРОШКОВИ ПОСТУПКА 1. ПАРНИЧНИ ТРОШКОВИ

Члан 116

- (1) Парничне трошкове сачињавају издаци учињени у току или поводом поступка.
- (2) Парнични трошкови обухватају и награду за рад адвоката и других лица којима закон признаје право на награду.

Члан 117

Свака странка претходно сама сноси трошкове које је проузроковала својим радњама.

Члан 118

- (1) Кад странка предложи извођење доказа, дужна је да по налогу суда унапријед положи износ потребан за подмирење трошкова који ће настати поводом извођења доказа.
- (2) Кад извођење доказа предложи обе странке, суд ће одредити да износ потребан за подмирење трошкова положи обе странке на једнаке дијелове.
- (3) Суд ће одустати од извођења доказа ако износ потребан за подмирење трошкова не буде положен у року који суд одреди.
- (4) Изузетно од одредбе става 3 овог члана, ако суд по службеној дужности одреди извођење доказа ради утврђивања чињеница у вези са примјеном члана 3 става 2 овог закона, а странке не положи одређени износ, предујам трошкова за извођење доказа исплатит ће се из средстава суда.

Члан 119

- (1) Странка која у цјелини изгуби парницу дужна је да противној странци накнади трошкове.
- (2) Ако странка дјелимично успије у парници, суд може с обзиром на постигнути успјех, одредити да свака странка подмирује своје трошкове или да једна странка накнади другој сразмјеран дио трошкова.
- (3) Суд може одлучити да једна странка накнади све трошкове које је друга странка имала, ако противна странка није успјела само у сразмјерно незнатном дијелу свог захтјева, а због тога дијела нису настали посебни трошкови.
- (4) Према резултату доказивања суд ће одлучити да ли ће трошкове из члана 118 става 4 овог закона сносити једна или обе странке или ће ти трошкови пасти на терет трошкова суда.

Члан 120

- (1) При одлучивању који ће се трошкови надокнадити странци суд ће узети у обзир само оне трошкове који су били потребни ради вођења парнице. О томе који су трошкови били потребни, као и о висини трошкова, одлучује суд оцјењујући брижљиво све околности.
- (2) Ако је прописана тарифа за награде адвоката или за друге трошкове, ови трошкови одмјерит ће се по тој тарифи.

Члан 121

Странка је дужна да независно од исхода парнице накнади противној странци трошкове које је проузроковала својом кривицом или случајем који се њој догодио.

Члан 122

Ако није било повода за подношење тужбе, због тога што је тужени већ признао своју обавезу и био је спреман испунити, или због других разлога, тужилац ће накнадити туженом парничне трошкове.

Члан 123

(1) Тужилац који повуче тужбу дужан је да противној странци накнади парничне трошкове, осим ако је повлачење тужбе уследило послје испуњења захтјева од стране туженог.

(2) Странка која одустане од правног лијека дужна је да противној странци накнади трошкове настале поводом правног лијека.

Члан 124

(1) Свака странка сноси своје трошкове ако је парница завршена судским поравнањем, а у поравнању није другачије уговорено.

(2) Трошкови поравнања које је покушано, али није успјело улазе у парничне трошкове.

Члан 125

Ако у излучној парници буде усвојен тужбени захтјев за излучење ствари, а суд утврди да је тужени као повјерилац у извршном поступку имао оправданих разлога да сматра да не постоје права трећих лица на тим стварима, одредит ће да свака странка сноси своје трошкове.

Члан 126

(1) Супарничари носе трошкове на једнаке дијелове.

(2) Ако постоји знатна разлика у погледу њиховог удјела у предмету спора, суд ће према сразмјери тог удјела одредити колики ће дио трошкова накнадити сваки од супарничара.

(3) Супарничари који су солидарно одговорни у главној ствари, одговарају солидарно и за трошкове досуђене противној страни.

(4) За трошкове проузроковане посебним парничним радњама појединих супарничара остали супарничари не одговарају.

Члан 127

Ако омбудсмен учествује у поступку као странка, он има право на накнаду трошкова по одредбама овог закона, али не и право на награду.

Члан 128

Одредбе о трошковима примјењују се и на странке које заступа јавно правобранилаштво. У том случају трошкови поступка обухватају и износ који би се странци признао на име награде адвокату.

Члан 129

(1) О накнади трошкова одлучује суд на одређени захтјев странке без расправљања.

(2) Странка је дужна да у захтјеву определијељено наведе трошкове за које тражи накнаду. Захтјев за накнаду трошкова странка је дужна да стави најкасније до завршетка расправљања које претходи одлучивању о трошковима, а ако се ради о доношењу одлуке без претходног расправљања, странка је дужна да захтјев за накнаду трошкова стави у приједлогу о коме суд треба да одлучи.

(3) О захтјеву за накнаду трошкова суд ће одлучити у пресуди или рјешењу којим се завршава поступак пред тим судом.

(4) У току поступка суд ће посебним рјешењем одлучити о накнади трошкова само кад право на накнаду трошкова не зависи од одлуке о главној ствари.

(5) У случају из члана 123 овог закона, ако повлачење тужбе или одустанак од правног лијека није извршен на расправи, захтјев за накнаду трошкова може се ставити у року од 15 дана по пријему обавјештења о одустанку, односно повлачењу тужбе.

Члан 130

(1) Кад суд одбаци или одбије правни лијек, одлучит ће и о трошковима насталим у поступку поводом тог правног лијека.

(2) Кад суд преиначи одлуку против које је поднесен правни лијек или укине ту одлуку и одбаци тужбу, одлучит ће о трошковима цијелог поступка.

(3) Кад се укине одлука против које је поднесен правни лијек и предмет врати на поновно суђење, оставит ће се да се о трошковима поступка поводом правног лијека одлучи у коначној одлуци.

(4) Суд може поступити по одредби става 3 овог члана и кад одлуку против које је поднесен правни лијек само дјелимично укине.

Члан 131

Одлука о трошковима садржана у пресуди може се нападати само жалбом на рјешење ако се истовремено не напада и одлука о главној ствари.

2. ТРОШКОВИ У ПОСТУПКУ ЗА ОБЕЗБЈЕЂЕЊЕ ДОКАЗА

Члан 132[±]

(1) Трошкове поступка за обезбјеђење доказа сноси странка која је поднијела приједлог за обезбјеђења доказа. Она је дужна да накнади и трошкове противној странци, односно постављеном привременом заступнику.

(2) Ове трошкове странка може накнадно остваривати као дио парничних трошкова, према успјеху у парници.

3. Ослобођење од плаћања трошкова поступка

Члан 133[±]

(1) Суд ће ослободити плаћања трошкова поступка странку која према свом опћем имовном стању није у могућности да сноси те трошкове без штете за нужно издржавање своје и своје породице.

(2) Ослобођење од плаћања трошкова поступка обухвата ослобођење од плаћања такса и ослобођење од полагања предујма за трошкове свједока, вјештака, увиђаја, превођења и судских огласа. Суд може ослободити странке од плаћања свих трошкова или једног дијела трошкова поступка.

Члан 134[±]

Приликом доношења одлуке о ослобођењу од плаћања трошкова поступка суд ће брижљиво оцијенити све околности, а нарочито ће узети у обзир вриједност предмета спора, број лица која странка издржава и приходе које имају странка и чланови њене породице.

Члан 135[±]

(1) Одлуку о ослобођењу од плаћања трошкова поступка доноси Основни суд на приједлог странке.

(2) Странка је дужна да уз приједлог поднесе доказе о имовном стању.

(3) Кад је то потребно, суд може по службеној дужности прибавити потребне податке и обавјештења о имовном стању странке која тражи ослобођење, а може о томе саслушати и противну странку.

(4) Против рјешења суда којим се усваја приједлог странке за ослобођење плаћања трошкова поступка није дозвољена жалба.

Члан 136[±]

Предујам за трошкове од чијег је плаћања странка ослобођена, исплатит ће се из средстава суда.

Члан 137

(1) Рјешење о ослобођењу од плаћања трошкова поступка Основни суд може у току поступка укинути ако утврди да је странка у стању да сноси трошкове поступка. Том приликом суд ће ријешити да ли ће странка потпуно или дјелимично накнадити и оне трошкове и таксе од којих је раније била ослобођена.

(2) Првенствено се имају надокнадити износи исплаћени из средстава суда.

Члан 138[±]

(1) Таксе и трошкови исплаћени из средстава суда, чине дио парничних трошкова.

(2) О накнади тих трошкова од стране противника странке која је ослобођена од плаћања трошкова поступка суд ће одлучити по одредбама о накнади трошкова.

(3) Таксе и трошкове исплаћене из средстава суда наплаћује по службеној дужности Основни суд од странке која је дужна да накнади ове трошкове.

(4) Ако је противник странке која је ослобођена од плаћања трошкова поступка одлуком суда обавезан да накнади парничне трошкове, а утврди се да он није у стању да те трошкове плати, суд може накнадно одредити да трошкове из става 1 овог члана плати у цјелини или дјелимично странка која је ослобођена од плаћања трошкова поступка из онога што јој је досуђено. Тиме се не дира у право те странке да за оно што је платила тражи накнаду од противника.

XIV. НЕПОШТОВАЊЕ СУДА

Члан 139

Суд ће у току поступка казнити новчаном казном до 5.000 КМ странку, законског заступника, опуномоћеника или умјешеча који су својим парничним радњама теже злоупотребили права призната овим законом.

Члан 140[±]

(1) Новчаном казном до 5.000 КМ суд ће казнити лице које у поднеску вријеђа суд, странку или другог учесника у поступку.

(2) Ако лице које учествује у поступку или лице које је као слушалац присутно расправи вријеђа суд или друге учеснике у поступку, омета рад или се не покорава наредбама суда за одржавање реда, суд ће га опоменути. Ако опомена буде безуспјешна, суд ће опоменуто лице удаљити из суднице или казнити новчаном казном до 5.000 КМ, а може га и удаљити и казнити новчаном казном.

(3) Ако странка буде удаљена из суднице, рочиште ће се одржати и без њеног присуства.

(4) Ако из суднице буде удаљен опуномоћеник, суд ће на захтјев странке одгодити рочиште, а ако странка није присутна на рочишту, суд ће увијек одгодити рочиште и обавијестити странку да је њен опуномоћеник удаљен са рочишта због нарушавања реда.

(5) Кад суд казни новчаном казном или удаљи из суднице адвоката или адвокатског приправника као опуномоћеника, обавијестит ће о томе адвокатску комору.

Члан 141

(1) Суд ће новчаном казном до 5.000 КМ казнити опуномоћеника за примање писмена који противно одредби члана 105 става 7 овог закона не обавијести суд о промјени адресе.

(2) Суд ће на захтјев странке наредити опуномоћенику за примање писмена да накнади трошкове које је проузроковао неоправданим недостављањем обавјештења о промјени адресе.

Члан 142

(1) Суд ће казнити новчаном казном до 5.000 КМ лице које неосновано одбије да прими писмено, те лице које на неки други начин омета достављање писмена, свјесно онемогућавајући или отежавајући примјену одредаба овог закона о достављању.

(2) Суд ће на захтјев странке наредити лицу из става 1 овог члана да накнади трошкове које је својим понашањем описаним у ставу 1 овог члана проузроковало.

Члан 143

(1) Ако свједок који је уредно позван не дође, а изостанак не оправда или се без одобрења или оправданог разлога удаљи са мјеста гдје треба да буде саслушан, суд ће наредити да се принудно доведе и накнади трошкове довођења и казнити га новчаном казном до 5.000 КМ.

(2) Ако свједок дође и након што је упозорен на посљедице ускрати свједочење или одговор на поједино питање, а суд оцијени да су разлози ускраћивања неоправдани, казнит ће га новчаном казном до 5.000 КМ.

(3) Суд ће на захтјев странке наредити свједоку да накнади трошкове које је проузроковао својим неоправданим изостанком, односно неоправданим одбијањем да свједочи.

(4) Ако свједок накнадно оправда свој изостанак, суд ће опозвати своје рјешење о казни, а може свједока сасвим или дјелимично ослободити од накнаде трошкова. Суд може опозвати своје рјешење о казни и кад свједок накнадно пристане да свједочи.

Члан 144

(1) Суд ће новчаном казном до 5.000 КМ казнити вјештака који не достави налаз и мишљење у остављеном року или ако не дође на рочиште иако је уредно позван, а изостанак не оправда.

(2) Суд ће новчаном казном из става 1 овог члана казнити вјештака који без оправданог разлога одбије да вјештачи.

(3) Суд ће на захтјев странке наредити вјештаку да накнади трошкове које је проузроковао својим неоправданим недостављањем налаза и мишљења, неоправданим изостанком, односно неоправданим одбијањем да вјештачи.

(4) Рјешење о казни суд може опозвати под условима из члана 143 става 4 овог закона.

(5) Одредбе овог члана сходно се примјењују и на тумаче.

Члан 145

(1) Жалба против рјешења из чл. 139, 140, 141 става 1, члана 143 става 1 и члана 144 става 1 овог закона не одлаже извршење рјешења.

(2) Жалба против рјешења из чл. 143 става 2 и члана 144 става 2 не задржава извршење рјешења, осим ако се у тој жалби побија и одлука суда којом нису усвојени разлози свједока за ускраћивање свједочења или одговора на поједино питање, односно разлози вјештака за ускраћивање вјештачења.

XV. ПРАВНА ПОМОЋ

Члан 146

(1) Основни суд дужан је у парничном поступку пружати правну помоћ свим судовима у Босни и Херцеговини.

(2) Ако Основни суд није надлежан да изврши радњу за коју је замољен, уступит ће молбу надлежном суду, односно другом органу власти и о томе ће обавијестити суд од кога је примио молбу, а ако му надлежни суд,

односно орган власти није познат, вратит ће молбу суду који је поднио молбу.

Члан 147

(1) Судови ће указивати правну помоћ иностраним судовима у случајевима предвиђеним међународним уговором, као и кад постоји узајамност у указивању правне помоћи. У случају сумње о постојању узајамности, објашњење даје Правосудна комисија, односно Министарство правде Босне и Херцеговине.

(2) Суд ће ускратити правну помоћ иностраном суду ако се тражи извршење радње која је противна јавном поретку Босне и Херцеговине, односно Дистрикта.

(3) Одредбе члана 146 става 2 овог закона важе и за поступање са молбом иностраног суда.

Члан 148

Судови указују правну помоћ иностраним судовима на начин предвиђен у закону Дистрикта. Радња која је предмет молбе иностраног суда може се извршити и на начин који захтијева инострани суд, ако такав поступак није противан јавном поретку Босне и Херцеговине, односно Дистрикта.

Члан 149

Ако међународним уговором није шта друго одређено, судови ће узимати у поступак молбе за правну помоћ иностраних судова само ако су молба и прилози састављени на језику који је у службеној употреби у Дистрикту, или ако је приложен овјерени превод на том језику.

Члан 150

Ако међународним уговором није шта друго одређено, молбе судова из Дистрикта за правну помоћ достављају се иностраним судовима дипломатским путем преко Министарства иностраних послова Босне и Херцеговине. Молбе и прилози морају бити састављени на језику који је у службеној употреби у Дистрикту или уз њих мора бити приложен њихов овјерени превод на том језику.

ДРУГИ ДИО ТОК ПАРНИЧНОГ ПОСТУПКА А. ПОСТУПАК ПРЕД ОСНОВНИМ СУДОМ ХVI. ТУЖБА 1. ТУЖБА И ЊЕН САДРЖАЈ

Члан 151

(1) Парнични поступак покреће се тужбом.

(2) Тужба мора да садржи:

- 1) основ за надлежност суда;
- 2) одређен захтјев у погледу главне ствари и спроведених потраживања (тужбени захтјев);
- 3) чињенице на којима тужилац заснива тужбени захтјев;
- 4) доказе којима се утврђују те чињенице;
- 5) назначење вриједности спора и
- 6) друге податке које, у складу с чланом 72 овог закона мора имати сваки поднесак.

(3) Тужба треба да садржи правни основ тужбеног захтјева.

(4) Суд није везан за правни основ тужбеног захтјева.

(5) Суд ће поступити по тужби и кад тужилац није навео правни основ тужбеног захтјева.

2. ТУЖБА ЗА УТВРЂЕЊЕ

Члан 152

(1) Тужилац може у тужби тражити да суд само утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа, или истинитост, односно неистинитост неке исправе.

(2) Таква тужба се може подићи кад је то посебним прописима предвиђено или кад тужилац има правни интерес да суд утврди постојање, односно непостојање неког права или правног односа или истинитост, односно неистинитост неке исправе прије доспјелости захтјева за чинидбу из истог односа.

(3) Ако одлука о спору зависи од тога постоји ли или не постоји неки правни однос који је током парнице постао споран, тужилац може поред постојећег захтјева истаћи и тужбени захтјев да суд утврди да такав однос постоји, односно да не постоји, ако је суд надлежан за такав захтјев.

(4) Истицање захтјева према одредби става 3 овог члана неће се сматрати преиначењем тужбе.

3. ИСТИЦАЊЕ ВИШЕ ТУЖБЕНИХ ЗАХТЈЕВА У ЈЕДНОЈ ТУЖБИ

Члан 153

(1) У једној тужби тужилац може истаћи више захтјева против истог туженог кад су сви захтјеви повезани истим чињеничним и правним основом.

(2) Ако захтјеви нису повезани истим чињеничним и правним основом, они се могу истаћи у једној тужби против истог туженог само кад је исти суд стварно надлежан за сваки од тих захтјева и када је за све захтјеве одређена иста врста поступка, а суд оцијени да истицање таквих тужбених захтјева у једној тужби доприноси економичност поступка.

(3) Ако суд, у случају из става 2 овог члана, оцијени да истицање више тужбених захтјева у једној тужби не доприноси економичности поступка, најкасније на припремном рочишту донијет ће рјешење о раздвајању поступка.

(4) Тужилац може у једној тужби истаћи два или више тужбених захтјева који су у међусобној вези и тражити да суд усвоји слиједећи од тих захтјева, ако нађе да онај који је у тужби истакнут испред њега није основан.

(5) Захтјеви се могу, према ставу 4 овог члана, истаћи у једној тужби само ако је суд стварно надлежан за сваки од истакнутих захтјева и ако је за све захтјеве одређена иста врста поступка.

4. ПРЕИНАЧЕЊЕ ТУЖБЕ

Члан 154

(1) Преиначење тужбе је промјена истовјетности захтјева, повећање постојећег или истицања другог захтјева уз постојећи.

(2) Тужба није преиначена ако је тужилац промијенио правни основ тужбеног захтјева, ако је смањио тужбени захтјев или ако је промијенио, допунио или исправио поједине наводе.

Члан 155

(1) Тужилац може да преиначи тужбу најкасније до закључења припремног рочишта или до почетка главне расправе, ако припремно рочиште није одржано.

(2) Након одржавања припремног рочишта, а најкасније до закључења главне расправе, суд може да дозволи преиначење тужбе само ако оцијени да преиначење није усмјерено на одуговлачење поступка и ако тужени пристане на преиначење.

(3) Сматрат ће се да постоји пристанак туженог на преиначење тужбе ако се он упусти у расправљање о главној ствари по преиначеној тужби, а није се прије тога противио преиначењу.

(4) Суд ће, у случају из става 2 овог члана, дозволити преиначење тужбе и када се тужени противи преиначењу, ако су испуњени сви слиједећи услови:

1) тужилац без своје кривице није могао тужбу преиначити раније,

2) тужени је у могућности да расправља о преиначеној тужби без одлагања главне расправе.

(5) Против рјешења којим се усваја или одбија преиначење тужбе није дозвољена посебна жалба.

Члан 156

(1) Тужилац може, у року из члана 155 овог закона, тужбу преиначити и тако да умјесто првобитно туженог тужити друго лице.

(2) За преиначење тужбе према ставу 1 овог члана потребан је пристанак лица које треба да ступи у парницу умјесто првобитног туженог. Ако се првобитно тужени већ упустио у расправљање о главној ствари, потребан је и његов пристанак.

(3) Лице које ступа у парницу умјесто туженог мора примити парницу у оном стању у коме се она налази у тренутку кад у њу ступа.

5. ПОВЛАЧЕЊЕ ТУЖБЕ

Члан 157

(1) Тужилац може повући тужбу без пристанка туженог прије него што тужба буде достављена туженом. Тужба се може повући и након достављања туженом, све до закључења главне расправе, ако тужени на то пристане. Ако се тужени у року од осам дана од дана обавјештења о повлачењу тужбе не изјасни о томе, сматрат ће се да је пристао на повлачење.

(2) Повучена тужба сматра се као да није ни била поднесена и може се поновно поднијети.

6. ПОСТОЈАЊЕ ПАРНИЦЕ

Члан 158

(1) Парница почиње да тече достављањем тужбе туженом.

(2) У погледу захтјева који је странка поставила током поступка, парница почиње да тече од тренутка кад је о том захтјеву обавијештена противна странка.

(3) Док парница тече, не може се у погледу истог захтјева покренути нова парница међу истим странкама, а ако таква парница буде покренута, суд ће тужбу одбацити.

(4) Ако међу истим странкама већ тече друга парница о истом захтјеву пред судом у Босни и Херцеговини, странке су дужне да о томе обавијесте суд.

(5) Суд ће у току цијелог поступка по службеној дужности пазити да ли већ тече друга парница о истом захтјеву међу истим странкама пред судом у Босни и Херцеговини.

Члан 159

(1) Ако која од странака отуђи ствар или право о којем тече парница, то не спречава да се парница међу истим странкама доврши.

(2) Лице које је прибавило ствар или право о којем тече парница може ступити у парницу умјесто тужиоца, односно туженог, само ако на то пристану обје странке.

XVII. СУПАРНИЧАРИ

Члан 160

(1) Више лица могу једном тужбом тужити, односно бити тужени (супарничари):

1) ако су у погледу предмета спора у правној заједници или ако њихова права, односно обавезе, проистичу из истог чињеничног и правног основа (материјални супарничари);

2) ако су предмет спора захтјеви, односно обавезе исте врсте које се заснивају на битно истоврсном чињеничном и правном основу, те ако постоји стварна и мјесна надлежност суда за сваки захтјев и за сваког туженог (формални супарничари);

3) ако је то другим законом одређено.

(2) До закључења припремног рочишта, може под условима из става 1 овог члана, уз тужиоца приступити нови тужилац, или тужба може бити проширена на новог туженог са његовим пристанком.

(3) Лице које приступа тужби, односно на које се тужба проширује, мора примити парницу у оном стању у којем се она налази кад оно у њу ступа.

Члан 161

Лице које у цјелини или дјелимично тражи ствар или право о којем између других лица већ тече парница, може пред судом пред којим та парница тече тужити обје странке једном тужбом, све док се поступак правоснажно не заврши.

Члан 162

Сваки супарничар је у парници самостална странка и његове радње или пропуштања не користе нити штете другим супарничарима.

Члан 163

Ако се по закону или због природе правног односа спор може ријешити само на једнак начин према свим супарничарима (јединствени супарничари) сматрају се они као једна парнична странка, тако да ако поједини супарничари пропусте коју парничну радњу дејство парничних радњи које су предузели други супарничари протеже и на оне који те радње нису предузели.

Члан 164

Ако рокови за извршење одређене парничне радње за поједине јединствене супарничаре истичу у развојно вријеме, ту парничну радњу може сваки супарничар предузети све док ма и за једног од њих још тече рок за предузимање те радње.

Члан 165

Сваки супарничар има право да подноси приједлоге који се тичу тока парнице.

XVIII. УЧЕСТВОВАЊЕ ТРЕЋИХ ЛИЦА У ПАРНИЦИ

1. УЧЕШЋЕ УМЈЕШАЧА

Члан 166

(1) Лице које има правни интерес да у парници која тече међу другим лицима једна од странака успије, може се придружити тој странци.

(2) Умјешач може ступити у парницу у току цијелог поступка све до правоснажности одлуке о тужбеном захтјеву, те у току поступка настављеног подношењем ванредног правног лијека.

(3) Изјаву о ступању у парницу умјешач може дати на рочишту или писменим поднеском.

(4) Поднесак умјешача доставља се објема парничним странкама, а ако је изјава умјешача дата на

рочишту, препис тог дијела записника доставит ће се само оној странци која је са рочишта изостала.

Члан 167[±]

(1) Свака странка може оспорити умјешачу право да учествује у поступку и предложити да се умјешач одбије.

(2) До правоснажности рјешења којим се одбија учешће умјешача, умјешач може учествовати у поступку и његове парничне радње не могу се искључити.

(3) Против одлуке суда којом се усваја учествовање умјешача није дозвољена посебна жалба.

Члан 168[±]

(1) Умјешач мора примити парницу у оном стању у каквом се налази у тренутку кад се умјеша у парницу. У даљем току парнице он је овлаштен да ставља приједлоге и да предузима све остале парничне радње у роковима у којима би те радње могла да предузме странка којој се придружио.

(2) Ако је умјешач ступио у парницу до правоснажности одлуке о тужбеном захтјеву, овлаштен је да поднесе и ванредни правни лијек.

(3) Ако умјешач поднесе правни лијек, примјерак његовог поднеска доставит ће се и странци којој се придружио.

(4) Парничне радње умјешача имају за странку којој се придружио правно дејство ако нису у супротности са радњама странке.

(5) Након престанка свих парничних странака, умјешач може ступити у парницу као странка умјесто странке којој се придружио.

2. ОБАВЈЕШТЕЊЕ ТРЕЋЕГ ЛИЦА О ПАРНИЦИ

Члан 169[±]

(1) Ако тужилац или тужени треба да обавијесте треће лице о отпочетој парници, да би се тиме засновало одређено грађанскоправно дјеловање, они могу, све док се парница правоснажно не доврши, то учинити поднеском преко суда, у којем ће се навести разлог обавјештења и у каквом се стању налази парница.

(2) Странка која је треће лице обавијестила о парници не може због тога тражити прекид отпочете парнице, продужење рокова, одгоду или одлагање рочишта.

XIX. ПРЕКИД ПОСТУПКА

Члан 170[±]

Поступак се прекида:

1) кад странка умре или изгуби парничну способност, а нема опуномоћеника у тој парници;

2) кад законски заступник странке умре или престане његово овлаштење за заступање, а странка нема опуномоћеника у тој парници;

3) кад странка која је правно лице престане постојати, односно кад надлежни орган правоснажно одлучи о забрани рада;

4) кад наступе правне посљедице отварања ликвидационог или стечајног поступка;

5) кад због рата или других узрока престане рад у суду;

6) кад је то другим законом одређено.

Члан 171[±]

(1) Осим случајева посебно предвиђених у овом закону прекид поступка суд ће одредити:

1) ако је одлучио да сам не рјешава о претходном питању;

2) ако се странка налази на подручју које је због ванредних догађаја као што су поплаве и слично, одсјечено од суда.

(2) Суд може одредити прекид поступка ако се одлука о тужбеном захтјеву не може донијети прије него што буде донесена одлука у кривичном поступку.

Члан 172[±]

(1) За вријеме трајања прекида поступка престају тећи сви рокови одређени за обављање парничних радњи.

(2) За вријеме трајања прекида поступка суд не може предузимати никакве радње у поступку, али ако је прекид наступио последице закључења главне расправе, суд може на основу те расправе донијети одлуку.

(3) Парничне радње које је једна странка предузела док траје прекид поступка немају према другој странци никакво правно дејство. Њихово дејство почиње тек пошто поступак буде настављен.

Члан 173[±]

(1) Поступак који је прекинут из разлога наведених у члану 170 тачкама од 1 до 4 овог закона наставит ће се кад наслѣдник или старатељ заоставштине, нови законски заступник, стечајни управник или правни слѣдбеници правног лица преузму поступак или кад их суд на приједлог противне стране позове да то учине.

(2) Ако је суд прекинуо поступак из разлога наведених у члану 171 ставу 1 тачки 1 и ставу 2 овог закона, поступак ће се наставити кад се правоснажно заврши поступак пред судом или другим надлежним органом или кад суд установи да више не постоје разлози да се чека на његов завршетак.

(3) У свим осталим случајевима прекинути поступак наставит ће се на приједлог странке чим престану разлози прекида.

(4) Рокови који су због прекида поступка престали да теку почињу за заинтересовану странку тећи у цјелини изнова од дана кад јој суд достави рјешење о настављању поступка.

(5) Странци која није ставила приједлог за настављање поступка, рјешење о настављању поступка доставља се према одредбама члана 102 овог закона.

Члан 174

(1) Жалба против рјешења којим се утврђује (члан 170) или одређује (члан 171) прекид поступка не задржава извршење рјешења.

(2) Ако је суд на рочишту одбио приједлог за прекид поступка и одлучио да се поступак одмах настави, против тог рјешења није дозвољена посебна жалба.

XX. ПРИПРЕМАЊЕ ГЛАВНЕ РАСПРАВЕ

1. ОПЋЕ ОДРЕДБЕ

Члан 175

(1) Суд ће одмах након пријема тужбе почети припреме за главну расправу.

(2) Припреме за главну расправу обухватају претходно испитивање тужбе, доставу тужбе на обавезни одговор, одржавање припремног рочишта и заказивање главне расправе.

Члан 176

У току припремања главне расправе странке могу упућивати поднеске у којима ће навести чињенице на којима заснивају своје захтјеве, те предложити доказе којима се утврђују те чињенице.

Члан 177

(1) Суд у току припремања главне расправе доноси одлуке о управљању поступком у складу са одредбама овог закона.

(2) Против рјешења из става 1 овог члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 178

Суд може у току припремања главне расправе донијети пресуду на основу признања, пресуду на основу одрицања и пресуду због пропуштања, те примити на записник нагодбу странака.

2. ПРЕТХОДНО ИСПИТИВАЊЕ И ДОСТАВЉАЊЕ ТУЖБЕ

Члан 179

Кад утврди да је тужба неразумљива или да не садржи елементе прописане одредбом члана 151 овог закона (непотпуна тужба), или да постоје недостаци који се тичу способности тужиоца или туженог да буду странке у парници, или недостаци у погледу законског заступања странке, или недостаци који се односе на овлаштење заступника да покрене парницу кад је такво овлаштење потребно, суд ће, ради отклањања тих недостатака предузети потребне радње предвиђене одредбама чланова 44 и 74 овог закона.

Члан 180

(1) Након претходног испитивања тужбе суд доноси рјешење којим се тужба одбацује ако утврди:

- 1) да рјешавање о тужбеном захтјеву не спада у судску надлежност;
- 2) да је тужба поднесена неблаговремено, ако је посебним прописима одређен рок за подношење тужбе;
- 3) да о истом захтјеву већ тече парница;
- 4) да је ствар правоснажно пресуђена;
- 5) да је о предмету спора склопљена судска нагодба;
- 6) да се тужилац пред судом одрекао тужбеног захтјева;
- 7) да не постоји правни интерес тужиоца за подношење тужбе за утврђење; или
- 8) да тужилац у року који је суд одредио није отклонио недостатке из члана 179 овог закона.

(2) Суд доноси рјешење којим се суд оглашава ненадлежним и предмет уступа другом суду, ако утврди да

није мјесно надлежан или да није стварно надлежан да рјешава о тужбеном захтјеву.

Члан 181

Ако сматра да нема довољно чињеница за доношење одлуке о питању које се поставило у току претходног испитивања тужбе, суд ће о том питању одлуку донијети накнадно, чим буде располагао са довољно чињеница.

Члан 182

Тужба с прилозима доставља се туженом на одговор у року од 30 дана од дана пријема исправне и потпуне тужбе у Суду.

3. ОДГОВОР НА ТУЖБУ

а) Одговор на тужбу и његов садржај

Члан 183

(1) Након пријема тужбе са прилозима, тужени је дужан најкасније у року од 30 дана доставити суду писмени одговор на тужбу.

(2) Приликом достављања тужбе туженом, суд ће поучити туженог о обавези из става 1 овог члана, о томе шта треба да садржи одговор на тужбу и обавијестити га о посљедицама недостављања одговора на тужбу у одређеном року.

Члан 184

(1) У одговору на тужбу тужени ће истаћи могуће процесне приговоре и изјаснити се да ли признаје или оспорава постављени тужбени захтјев, те навести и друге податке које, у складу с одредбама члана 72 овог закона, мора имати сваки поднесак.

(2) Ако тужени оспорава тужбени захтјев, одговор на тужбу мора садржавати и разлоге из којих се тужбени захтјев оспорава, чињенице на којима тужени заснива своје наводе, доказе којима се утврђују те чињенице, те правни основ за наводе туженог.

Члан 185

Кад је у овом закону предвиђено да странка може ставити одређени приговор или приједлог или предузети какву другу парничну радњу док се тужени не упусти у расправљање о главној ствари, такав приговор, односно приједлог може се ставити док суд не прими одговор на тужбу.

Члан 186

Кад утврди да је одговор на тужбу неразумљив или непотпун, суд ће ради отклањања тих недостатака поступити у складу с одредбом члана 74 овог закона.

б) Протутужба и одговор на протутужбу

Члан 187

(1) Тужени може у одговору на тужбу, а најкасније на припремном рочишту, поднијети протутужбу, ако је захтјев протутужбе у вези с тужбеним захтјевом, или ако се ти захтјеви могу пребити, или ако се протутужбом тражи утврђење неког права или правног односа о чијем постојању или непостојању зависи у цјелини или дјелимично одлука о тужбеном захтјеву.

(2) Након одржавања припремног рочишта, протутужба се може поднијети само ако тужилац на то пристане и ако суд оцијени да подношење протутужбе није усмјерено на одуговлачење поступка.

(3) Протутужба се не може поднијети ако је за захтјев из протутужбе стварно надлежан други суд.

(4) Одредбе овог закона о тужби и одговору на тужбу на одговарајући начин се примјењују и на протутужбу и одговор на протутужбу, ако овим законом није другачије одређено.

4. ПРИПРЕМНО РОЧИШТЕ

а) Опће одредбе

Члан 188

(1) Након пријема одговора на тужбу, односно одговора на протутужбу, суд ће заказати припремно рочиште.

(2) Ако тужени није доставио одговор на тужбу, а тужилац у тужби није тражио доношење пресуде због пропуштања, суд ће заказати припремно рочиште након протеча рока за подношење одговора на тужбу.

(3) Датум одржавања припремног рочишта суд ће, у правилу, одредити уз претходну консултацију са странкама.

(4) Припремно рочиште одржат ће се, по правилу, најкасније у року од 30 дана од дана пријема у суду писменог одговора на тужбу, односно од дана протеча рока за подношење одговора на тужбу, или, ако је тужени поднио протутужбу, у року од 30 дана од дана пријема одговора на протутужбу.

Члан 189

Одржавање припремног рочишта је обавезно, осим у случајевима у којима суд, након испитивања тужбе и одговора на тужбу, утврди да међу странкама нема спорних чињеница или да због једноставности спора одржавање припремног рочишта није потребно.

Члан 190

У позиву за припремно рочиште суд ће обавијестити странке о посљедицама изостанка са припремног рочишта, као и о томе да су дужне најкасније на припремног рочишту изнијети све чињенице на којима заснивају своје захтјеве и предложити све доказе које желе извести у току поступка, те на припремно рочиште донијети све исправе и предмете које желе употријебити као доказ.

Члан 191

(1) Припремно рочиште почиње тако што тужилац укратко излаже тужбу, а затим тужени укратко излаже одговор на тужбу.

(2) Кад је потребно, суд ће затражити од странака разјашњење у вези с њиховим наводима или приједлозима.

Члан 192

(1) Након излагања тужбе и одговора на тужбу, расправљат ће се о питањима која се односе на сметње за даљњи ток поступка. О тим питањима могу се на припремног рочишту изводити докази кад је то потребно.

(2) Суд ће, по приговору странке или по службеној дужности, поступити у складу с одредбама члана 180 овог закона, ако одредбама овог закона није другачије одређено.

(3) Ако суд не усвоји приговор да постоји која од сметњи за вођење поступка, одлуку о приговору донијет ће заједно с одлуком о главној ствари.

(4) Против одлуке из става 3 овог члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 193

У даљњем току припремног рочишта расправљат ће се о приједлозима странака и чињеничним наводима којима странке образлажу своје приједлоге.

Члан 194

(1) Суд ће према резултатима расправљања на припремног рочишту одлучити о чему ће се расправљати и који ће се докази извести на главној расправи.

(2) Приједлоге које не сматра битним за доношење одлуке суд ће одбити и у рјешењу назначити разлог одбијања.

(3) Против рјешења из става 2 овог члана није допуштена посебна жалба.

(4) Суд није у даљњем току парнице везан за своја ранија рјешења из овог члана.

Члан 195

(1) Ако суд, на приједлог странке, одреди извођење доказа вјештачењем, увијек ће одредити рок у ком вјештак треба припремити и доставити свој налаз и мишљење.

(2) При одређивању овог рока суд ће водити рачуна о томе да писмени налаз и мишљење мора доставити странкама најкасније осам дана прије одржавања рочишта за главну расправу.

Члан 196

(1) Ако пред судом тече више парница између истих лица или у којим је исто лице противник разних тужилаца или разних тужених, суд може, уз сагласност странака, рјешењем спојити све те парнице ради заједничког расправљања, ако би се тиме убрзало расправљање или смањили трошкови. За све спојене парнице суд ће донијети заједничку пресуду.

(2) Суд може, уз сагласност странака, одредити да се одвојено расправља о појединим захтјевима из исте тужбе, те ће након завршетка одвојеног расправљања донијети посебне одлуке о тим захтјевима.

(3) Рјешења из ставова 1 и 2 овог члана могу се, по правилу, донијети најкасније на припремног рочишту или до почетка главне расправе, ако припремно рочиште није одржано.

(4) Против рјешења из ставова 1 и 2 овог члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 197

(1) Ако на припремно рочиште не дође тужилац, а био је уредно обавијештен, сматрат ће се да је тужба повучена, осим ако тужени не захтијева да се рочиште одржи.

(2) Ако на припремно рочиште не дође уредно обавијештен тужени, рочиште ће се одржати без његовог присуства.

Члан 198

На припремном рочишту суд има у погледу управљања поступком сва овлаштења која има и на главној расправи.

б) Медијација и судска нагодба

Члан 199

(1) Најкасније на припремном рочишту, суд може, уколико оцијени да је то сврсисходно с обзиром на природу спора и друге околности, предложити странкама да спор ријеше у поступку медијације, како је предвиђено посебним законом.

(2) Такав приједлог могу ставити и странке споразумно до закључења главне расправе.

Члан 200

Странке могу закључити нагодбу о предмету спора у току цијелог поступка (судска нагодба).

Члан 201

(1) Суд ће, на начин који не угрожава његову непристрасност, на припремном рочишту, као и у току цијелог поступка, настојати да странке закључе судску нагодбу.

(2) У циљу доприноса нагодби суд може, када оцијени да је то основано, странкама предложити како да се нагоде, водећи рачуна о жељама странака, природи спора, односима међу странкама и другим околностима.

Члан 202

(1) Судска нагодба може се односити на цијели тужбени захтјев или на један његов дио.

(2) Пред судом се не може закључити нагодба у погледу захтјева којима странке не могу располагати (члан 3 став 2).

(3) Када суд донесе рјешење којим не допушта нагодбу странака, застат ће са поступком док то рјешење не постане правоснажно.

Члан 203

(1) Споразум странака о нагодби уноси се у записник.

(2) Нагодба је закључена кад странке потпишу записник.

(3) Нагодба садржи и споразум о трошковима. Ако странке не постигну споразум о трошковима, могу се договорити да одлуку о трошковима донесе суд.

(4) Суд ће странкама издати овјерен препис записника у који је унесена нагодба.

Члан 204

Судска нагодба има снагу извршног наслова.

Члан 205

(1) Судска нагодба може се побијати само тужбом.

(2) Судска нагодба може се побијати ако је закључена у заблуди или под утицајем принуде или преваре.

(3) Тужба из става 1 овог члана може се поднијети у року од једне године од дана сазнања за разлоге побијања, а најкасније у року од три године од дана закључења судске нагодбе.

Члан 206

Суд ће у току цијелог поступка по службеној дужности пазити да ли се води парница о предмету о којем је раније била закључена судска нагодба, па ако утврди да се ради о таквој парници, одбацит ће тужбу.

ц) Заказивање рочишта за главну расправу

Члан 207

(1) На припремном рочишту суд ће рјешењем одредити:

1) дан и сат одржавања главне расправе;

2) питања о којима ће се расправљати на главној расправи;

3) доказе који ће се извести на главној расправи;

4) лица која ће бити позвана на главну расправу.

(2) Главна расправа ће се, по правилу, одржати најкасније у року од 30 дана од дана одржавања припремног рочишта.

(3) Суд може одредити да се главна расправа одржи одмах након припремног рочишта.

(4) Ако се процјењује да ће главна расправа трајати дуже од једног дана, рочиште ће бити заказано за онолико дана узастопно колико је неопходно да се расправа одржи у континуитету.

Члан 208

Са садржајем рјешења из става 1 члана 207 овог закона упознат ће се присутна странка, те јој се неће достављати рјешење, нити позив за главну расправу. Суд ће обавијестити присутну странку и о посљедицама изостанка с рочишта за главну расправу.

Члан 209

(1) Суд ће на рочиште за главну расправу позвати странке које нису биле присутне на припремном рочишту, као и свједоке и вјештаке које је на припремном рочишту одлучио позвати.

(2) У позиву за главну расправу, суд ће обавијестити позване о посљедицама изостанка са рочишта.

(3) Странци која није била присутна на припремном рочишту уз позив за главну расправу, доставља се овјерен препис рјешења из става 1 члана 207 овог закона.

XXI. ГЛАВНА РАСПРАВА 1. ТОК ГЛАВНЕ РАСПРАВЕ

Члан 210

(1) Судија отвара главну расправу и објављује предмет расправљања.

(2) Након тога, судија утврђује да ли су дошла сва позвана лица, па ако нису, провјерава да ли су одсутна лица уредно позвана и имају ли оправдан разлог за изостанак.

(3) Ако тужилац без оправданог разлога не дође на рочиште за главну расправу, а био је уредно позван, сматрат ће се да је повукао тужбу, осим ако се тужени на том рочишту упусти у расправљање.

(4) Ако на рочиште за главну расправу без оправданог разлога не дође тужени, а био је уредно позван, расправа ће се одржати без његовог присуства.

Члан 211

(1) Суд ће прво, по приговору странке или по службеној дужности, утврдити постоје ли процесне сметње за даље поступање и поступити у складу с одредбама члана 180 овог закона, ако одредбама овог закона није другачије предвиђено.

(2) Ако суд не усвоји приговор из става 1 овог члана, без обзира да ли је о њему расправљано одвојено од главне ствари или заједно са њом, одлуку о приговору донијет ће заједно са одлуком о главној ствари.

(3) Против рјешења којим се одбијају приговори странака из става 1 овог члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 212

(1) Главна расправа одвија се сљедећим редом:

1) тужилац укратко излаже сва битна питања из тужбе, укључујући извођење доказа читањем исправа;

2) тужени укратко излаже одговор на тужбу и даје одговор на битне наводе тужиоца из тачке 1 овог става;

3) ако је стављен приједлог за извођење доказа саслушањем странака, саслушавају се странке, и то прво тужилац, а затим тужени;

4) саслушавају се свједоци, и то прво свједоци тужиоца, а затим свједоци туженог;

5) изводе се остали докази, укључујући и вјештачење;

6) након извођења свих доказа, обје странке, почевши од тужиоца, имају право да се обрате суду завршним излагањем, којим се резимирају правни и чињенични аспекти предмета;

7) суд може допустити тужиоцу да се укратко изјасни на завршно излагање туженог;

8) ако је тужиоцу допуштено да се изјасни на завршно излагање туженог, и тужени ће имати право да се укратко изјасни на коначне наводе тужиоца.

(2) Изузетно, суд може одредити редослијед одвијања главне расправе другачији од редослиједа предвиђеног у ставу 1 овог члана.

Члан 213

(1) Суд ће водити рачуна да се главна расправа одвија на правилан начин, без непотребних одлагања, те да се расправља само о питањима битним за доношење одлуке.

(2) Судија се у току главне расправе брине о одржавању реда у судници и о достојанству суда.

(3) Суд ће казнити лица која нарушавају ред у судници или вријеђају достојанство суда и других учесника у

поступку у складу с одредбама овог закона о непоштивању суда.

Члан 214

Поступак на главној расправи одвија се усмено, а докази се изводе непосредно пред судом, уколико није другачије предвиђено овим законом.

Члан 215[±]

(1) Странка треба у излагањима изнијети чињенице потребне за образложење својих приједлога, понудити доказе потребне за утврђивање својих навода, те се изјаснити о наводима и понуђеним доказима противне странке.

(2) Странке могу током главне расправе износити нове чињенице и предлагати нове доказе само ако учине вјероватним да их без своје кривице нису били у могућности изнијети, односно предложити на припремном рочишту.

Члан 216[±]

Странке износе и своја правна схватања која се односе на предмет спора.

Члан 217

(1) Приликом извођења доказа саслушањем странака, странку прво испитује њен опуномоћеник, а након тога супротна странка.

(2) Ако странка која се саслушава нема опуномоћеника, најприје је испитује суд.

Члан 218

Странке испитују свједоке и вјештаке. Судија прво даје ријеч странци која је предложила свједока или вјештака, затим супротној страни, а затим, уколико је потребно, поново странци која их је предложила.

Члан 219[±]

Судија може постављати питања странкама, свједоцима или вјештацима у свакој фази саслушања.

Члан 220[±]

(1) Суд ће одбити спровођење процесних радњи које нису битне за поступак.

(2) Суд неће дозволити постављање питања у којима је садржано како на њих треба одговорити.

(3) Суд неће дозволити питања која су небитна за предмет и питања на која је већ довољно одговорено.

(4) На захтјев странке, у записник ће се унијети питања која суд није допустио.

(5) Суд неће дозволити вријеђање и узнемиравање странака, свједока и вјештака за вријеме испитивања.

Члан 221[±]

(1) Саслушани свједоци и вјештаци остају у судници, ако им суд то наложи.

(2) Ако странка то захтијева, а свједок је још увијек присутан, суд може одлучити да свједока који је већ саслушан на истом рочишту за главну расправу још једном позове на поновно саслушање.

Члан 222[±]

(1) Суд није везан за своје рјешење које се односи на руковођење расправом.

(2) Против рјешења која се односе на руковођење расправом није допуштена посебна жалба.

Члан 223[±]

Након што буду окончане све фазе главне расправе и предмет буде спреман за пресуђење, суд ће прогласити да је главна расправа закључена.

2. ОДЛАГАЊЕ И НАСТАВАК РОЧИШТА

Члан 224[±]

(1) Суд може одгодити заказано рочиште за главну расправу прије његовог одржавања, ако утврди да нису испуњене законске претпоставке за његово одржавање или да докази чије је извођење одређено неће бити прибављени до рочишта (одгађање рочишта).

(2) Суд је дужан, најкасније осам дана прије одржавања рочишта, провјерити да ли су испуњени услови из става 1 овог члана.

(3) Кад одгоди рочиште, суд ће о времену одржавања новог рочишта одмах обавијестити све позване.

Члан 225[±]

(1) Суд може, на приједлог странке, одложити започето рочиште (одлагање рочишта) само из сљедећих разлога:

1) ако без кривице странке, која предлаже одлагање рочишта, на рочишту није могуће извести неки од доказа чије је извођење одређено, а који је важан за правилно доношење одлуке;

2) ако обје странке предлажу одлагање ради покушаја мирног рјешења спора или закључења судске нагодбе.

(2) Странка може само једном тражити одлагање рочишта из истог разлога.

(3) Кад се рочиште одложи, суд ће присутнима одмах саопштити мјесто и вријеме новог рочишта. Суд је дужан о мјесту и времену новог рочишта обавијестити странку која није била присутна на одложеном рочишту.

Члан 226

Ако на рочишту није могуће извести неки од доказа чије је извођење одређено, суд може одлучити да се расправа настави, с тим да се накнадно, на новом рочишту, изведе само тај доказ, и изнесу наводи у вези с њим.

Члан 227

На новом рочишту заказаном након одлагања расправе, радње које су већ спроведене поново се спроводе само ако се рочиште држи пред новим судијом или ако суд сматра да је то неопходно за правилно доношење пресуде.

Члан 228

(1) Рочиште за главну расправу не може се одгодити на неодређено вријеме.

(2) Рочиште за главну расправу не може се одгодити дуже од 30 дана, осим у случају из члана 242 овог закона.

(3) Приликом одгађања рочишта суд ће датум одржавања новог рочишта, по правилу, одредити уз претходну консултацију са странкама.

(4) Када одгоди рочиште, суд је дужан предузети све радње које му стоје на располагању како би се до сљедећег рочишта отклонили узроци који су довели до одлагања, те како би се на том рочишту расправа могла закључити.

(5) Против рјешења суда којим се одлаже рочиште или рјешења којим се одбијају приједлози странака за одлагање рочишта није дозвољена посебна жалба.

Члан 229

Ако се започето рочиште не може окончати у току истог дана, суд ће одредити наставак рочишта за сљедећи радни дан (наставак рочишта).

Члан 230

Одредбе чл. 224, 225, 228 и 229 овог закона на одговарајући начин примјењују се на припремно рочиште.

3. ЈАВНОСТ ГЛАВНЕ РАСПРАВЕ

Члан 231

(1) Главна расправа је јавна.

(2) Расправи могу присуствовати само пунољетна лица.

(3) Лица која су присутна расправи не смију носити оружје или опасно оруђе.

(4) Одредба става 3 овог члана не односи се на припаднике полиције, ако је ношење оружја неопходно за вршење њихове дужности.

Члан 232

(1) Суд може искључити јавност за цијелу главну расправу или један њен дио ако то захтијевају интереси чувања службене, пословне или личне тајне, заштита интереса малољетника, интереси јавног реда или разлози морала.

(2) Суд може искључити јавност и када се мјерама за одржавање реда предвиђеним у овом закону не би могло осигурати несметано одржавање расправе.

Члан 233

(1) Искључење јавности не односи се на странке, њихове законске заступнике, опуномоћенике и умјешаче и омбудсмена.

(2) Суд може допустити да главној расправи на којој је јавност искључена буду присутна поједина службена лица, као и научни и јавни радници, ако је то од интереса за њихову службу, односно научну или јавну

дјелатност.

(3) Суд ће упозорити лица која буду присутна расправи на којој је јавност искључена да су дужна као тајну чувати оно што су на расправи сазнала, а што није већ познато јавности, и упозорити их на посљедице одавања тајне.

Члан 234

- (1) О искључењу јавности одлучује суд рјешењем које мора бити образложено и јавно објављено.
- (2) Против рјешења о искључењу јавности није допуштена посебна жалба.

Члан 235

Одредбе о јавности на главној расправи на одговарајући начин ће се примјењивати и на припремном рочишту, на рочишту изван главне расправе пред судом, те на рочишту пред замољеним судом.

XXII. ДОКАЗИ И ИЗВОЂЕЊЕ ДОКАЗА

1. ОПЋЕ ОДРЕДБЕ

Члан 236

- (1) Свака странка дужна је доказати чињенице на којима заснива свој захтјев.
- (2) Суд ће слободном оцјеном доказа утврдити чињенице на основу којих ће донијети одлуку.

Члан 237

Суд ће наложити странкама да изведу и оне доказе који су битни за доношење одлуке, а које странке нису предложиле, ако утврди да странке иду за тим да располажу захтјевима којима не могу располагати у смислу члана 3 става 2 овог закона.

Члан 238

- (1) Не треба доказивати чињенице које је странка признала пред судом у току парнице.
- (2) Ако странка порекне чињенице које је признала, суд ће оцијени да ли ће те чињенице сматрати признатим или оспореним.
- (3) Чињенице чије постојање закон претпоставља не треба доказивати, али се може доказивати да те чињенице не постоје, ако законом није шта друго одређено.
- (4) Не треба доказивати чињенице које су опћепознате.

Члан 239

Ако суд на основу оцјене изведених доказа не може са сигурношћу да утврди неку чињеницу, о постојању те чињенице закључит ће примјеном правила о терету доказивања.

Члан 240

Ако се утврди да странци припада право на накнаду штете, на новчани износ или на замјењиве ствари, али се тачна висина износа, односно количина ствари не може утврдити или би се могла утврдити само са несразмјерним тешкоћама, суд ће о томе одлучити по својој оцјени.

Члан 241

- (1) Докази се изводе на главној расправи.
- (2) На приједлог странке, поднесен најкасније на припремном рочишту, суд може одлучити да се одређени докази изведу пред другим судом (замољени суд). У том случају, записници о изведеним доказима прочитаће се на главној расправи.
- (3) Када суд донесе одлуку из става 2 овог члана, у замољници за извођење доказа описат ће укратко предмет спора, изложит ће стање парнице и одредит ће који ће се докази извести, уз назначење о којим околностима треба посебно водити рачуна.
- (4) О рочишту за извођење доказа пред замољеним судом обавијестит ће се странке.
- (5) Судија замољеног суда при извођењу доказа има сва овлаштења која има судија када се докази изводе на главној расправи.
- (6) Против рјешења суда којим се одређује извођење доказа пред замољеним судом није дозвољена посебна жалба.

Члан 242

- (1) Ако се због изузетних околности неки доказ не може извести у роковима предвиђеним овим законом суд рјешењем може одредити дужи рок за извођење доказа.
- (2) Кад одређени рок протекне, расправа ће се провести без обзира на то што одређени доказ није

изведен.

2. УВИЋАЈ

Члан 243[±]

(1) Увићај се предузима кад је за утврђивање неке чињенице или за разјашњење неке околности потребно непосредно опажање суда.

(2) Увићај се може обављати и уз учешће вјештака.

Члан 244[±]

Ако треба разгледати ствар која се налази код једне од странака, код трећег лица, код органа власти, или код правног лица коме је повјерено вршење јавних овлаштења, на одговарајући начин примиијенит ће се одредбе овог закона о прибављању исправа од ових органа или правних лица.

3. ИСПРАВЕ

Члан 245[±]

(1) Исправа коју је у прописаном облику издао орган власти у границама своје надлежности, те исправа коју је у таквом облику издало правно лице у вршењу јавних овлаштења, које му је повјерено законом или прописом заснованим на закону (јавна исправа), доказује истинитост онога што се у њој потврђује или одређује.

(2) Исту доказну снагу имају и друге исправе које су посебним прописима у погледу доказне снаге изједначене са јавним исправама.

(3) Дозвољено је доказивати да су у јавној исправи неистинито утврђене чињенице или да је исправа неправилно састављена.

(4) Ако се посумња у аутентичност исправе, странка може затражити да суд тражи да се о томе изјасни орган, односно правно лице од кога би требало да потиче та исправа.

Члан 246

Ако међународним уговором није шта друго одређено, иностране јавне исправе које су прописно овјерене имају, под условом узајамности, исту доказну снагу као и домаће јавне исправе.

Члан 247[±]

(1) Странка је дужна сама да поднесе исправу на коју се позива за доказ својих навода.

(2) Уз исправу састављену на страном језику подноси се и овјерени превод.

(3) Ако се исправа налази код органа власти или правног лица коме је повјерено вршење јавног овлаштења, а сама странка не може издејствовати да се исправа преда или покаже, суд ће по приједлогу странке наредити том органу, односно лицу да исправу доставе суду.

Члан 248[±]

(1) Када се једна странка позива на исправу и тврди да се она налази код друге странке, суд може ту странку позвати да поднесе исправу, остављајући јој за то одређени рок.

(2) Странка не може да ускрати подношење исправе ако се она сама у парници позвала на ту исправу за доказ својих навода, или ако је ријеч о исправи коју је по закону, дужна да преда или покаже или ако се исправа, с обзиром на њен садржај, сматра заједничком за обје странке.

(3) У погледу права странке да ускрати подношење других исправа, сходно ће се примјењивати одредбе чл. 252 и 253 овог закона.

(4) Кад странка која је позвана да поднесе исправу пориче да се исправа код ње налази, могу се ради утврђивања ове чињенице изводити докази.

(5) Суд ће, с обзиром на све околности, цијенити од каквог је значаја што странка која држи исправу неће да поступи по рјешењу суда којим јој се налаже да поднесе исправу или пориче да се исправа код ње налази.

(6) Против одлуке суда из става 1 овог члана није дозвољена посебна жалба.

Члан 249[±]

(1) Суд може, на приједлог странке, наредити трећем лицу да поднесе исправу само када је оно по законом дужно да је покаже или поднесе, или кад је ријеч о исправи која је по свом садржају заједничка за то лице и странку која се позива на исправу.

(2) Прије него што донесе одлуку, којом трећем лицу налаже да поднесе исправу, суд ће позвати треће лице да се о томе изјасни.

(3) Када треће лице пориче своју дужност да поднесе исправу која се код њега налази, суд ће ријешити да ли је треће лице дужно да поднесе исправу.

(4) Када треће лице пориче да се исправа налази код њега, ради утврђивања те чињенице могу да се изводе докази.

(5) Правоснажно рјешење о дужности трећег лица да поднесе исправу може се извршити по правилима извршног поступка. Суд ће ово рјешење по службеној дужности доставити надлежном извршном суду ради принудног извршења.

(6) Треће лице има право на накнаду оправданих трошкова које је имало у вези са подношењем исправа. Одредбе члана 259 овог закона сходно ће се примјењивати и у овом случају.

4. СВЈЕДОЦИ

Члан 250

(1) Свако лице које се позива као свједок дужно је одазвати се позиву, а ако овим законом није друкчије одређено, дужно је и свједочити.

(2) Као свједоци могу се саслушати само лица која су способна да дају обавјештења о чињеницама које се доказују.

(3) Странка која предлаже да се одређено лице саслуша као свједок мора прије тога навести о чему оно треба да свједочи и навести његово име, презиме и боравиште.

Члан 251

Не може се саслушати као свједок лице које би својим исказом повриједило дужност чувања службене или војне тајне, док га надлежни орган не ослободи те дужности.

Члан 252

(1) Свједок може ускратити свједочење:

1) о ономе што му је странка као свом опуномоћенику повјерила;

2) о ономе о чему се странка или друго лице свједоку као вјерском исповједнику исповиједала;

3) о чињеницама које је свједок сазнао као адвокат, љекар или у вршењу неког другог позива или неке друге дјелатности, ако постоји обавеза да се као тајна чува оно што се сазнало у вршењу тог позива или дјелатности.

(2) Судија ће упозорити ова лица да могу ускратити давање исказа у случајевима наведеним у ставу 1 овог члана.

Члан 253

(1) Свједок може ускратити одговор на поједина питања ако би својим одговором на та питања изложио опасности кривичног гоњења себе или своје сроднике по крви у правој линији до било којег степена, а у побочној линији до трећег степена закључно, свога брачног друга или сроднике по тазбини до другог степена закључно и онда кад је брак престао, лице са којим живи у ванбрачној заједници или његове сроднике до другог степена закључно, као и свог старатеља или штићеника, усвојитеља или усвојеника.

(2) Судија ће упозорити свједока да може ускратити давање одговора на постављено питање.

Члан 254

(1) Оправданост разлога за ускраћивање свједочења или одговора на поједина питања оцјењује суд пред којим свједок треба да свједочити, након што се о томе изјасне странке.

(2) Против рјешења суда из става 1 овог члана странке немају право на посебну жалбу.

(3) Свједок може рјешење из става 1 овог члана побијати у жалби против рјешења о новчаној казни због тога што је ускратио свједочење или одговор на поједино питање.

Члан 255

(1) Свједоци се позивају достављањем писменог позива у којем се наводи име и презиме и име једног родитеља позваног, вријеме и мјесто доласка, предмет у вези са којим се позива и назнака да се позива као свједок. У позиву ће се свједок упозорити на посљедице неоправданог изостанка предвиђене одредбама члана 143 овог закона и на право на накнаду трошкова из члана 259 овог закона.

(2) Свједоци који се због старости, болести или тешких тјелесних мана не могу одазвати позиву могу се саслушати у свом стану, односно у просторијама у којима бораве.

Члан 256

(1) Свједоци се саслушавају појединачно и без присуства свједока који ће се касније саслушавати. Свједок је дужан да одговоре даје усмено.

(2) Свједок ће се претходно опоменути да је дужан да говори истину и да не смије ништа прешутити, а након тога ће се упозорити на посљедице давања лажног исказа.

(3) Затим ће се свједок питати за име и презиме, име једног родитеља, занимање, боравиште, мјесто и

датум рођења, године живота и његов однос са странкама.

Члан 257[±]

(1) Послије опћих питања, свједока испитује странка која га је предложила, а послије тога супротна странка.

(2) Суд увијек може постављати питања свједоку.

(3) Свједок ће се увијек питати откуд му је познато оно о чему свједочи.

Члан 258[±]

(1) Свједок који не зна језик на коме се води поступак саслушат ће се преко тумача.

(2) Ако је свједок глух, постављат ће му се питања писмено, а ако је нијем, позват ће се да писмено одговара. Ако се саслушање не може извршити на овај начин, позват ће се, као тумач лице које се са свједоком може споразумјети.

(3) Суд ће тумача упозорити на дужност вјерног преношења питања која се свједоку постављају и изјава које свједок буде давао.

Члан 259[±]

(1) Свједок има право на накнаду путних трошкова и трошкова за прехрану и преноћиште, те на накнаду изгубљене зараде, насталих услјед његове обавезе да свједочи.

(2) Свједок мора да захтијева накнаду одмах након саслушања, иначе губи право на њу. Суд је дужан да на ово упозори свједока.

(3) У рјешењу којим се одмјеравају трошкови свједока, суд ће одредити да се одређени износ исплати из положеног предујама, а ако предујам није положен, наложит ће странци да одређени износ плати свједоку у року од осам дана. Жалба против овог рјешења не задржава извршење рјешења.

5. ВЈЕШТАЦИ

Члан 260[±]

Суд може, на приједлог странке, одредити извођење доказа вјештачењем кад је ради утврђивања или разјашњења одређених чињеница потребно стручно знање којим суд не располаже.

Члан 261

(1) Странка која предлаже вјештачење дужна је у приједлогу да назначи предмет и обим вјештачења, као и да предложи лице које ће да изврши вјештачење.

(2) Противна странка ће се изјаснити о предложеном вјештачењу, као и о предмету и обиму вјештачења.

(3) Ако странке не постигну споразум о лицу које би требало да буде одређено за вјештака и предмету и обиму вјештачења, одлуку о томе ће донијети суд.

Члан 262[±]

(1) Вјештачење обавља један вјештак.

(2) Суд може, на приједлог странке, одредити више вјештака за различите врсте вјештачења.

(3) Вјештаци се одређују првенствено из реда именованих судских вјештака за одређену врсту вјештачења.

(4) Сложенија вјештачење повјерит ће се првенствено стручним установама као што су: болнице, хемијски лабораторији, факултети и слично.

(5) Ако постоје установе за одређене врсте вјештачења, као што су вјештачење лажног новца, рукописа, дактилоскопско вјештачење и слично, таква вјештачења повјерит ће се, у првом реду, тим установама.

Члан 263[±]

Извођење доказа вјештачењем одређује суд рјешењем које садржи:

1) име, презиме и занимање вјештака,

2) предмет спора,

3) предмет и обим вјештачења,

4) рок за подношење писменог налаза и мишљења.

Члан 264

(1) Вјештак се увијек позива на рочиште за главну расправу.

(2) Препис рјешења из члана 263 овог закона доставља се вјештаку, заједно са позивом на рочиште за главну расправу.

(3) У позиву ће суд упозорити вјештака да своје мишљење мора изнијети савјесно и у складу са правилима науке и вјештине, упозорит ће га на посљедице: давања лажног исказа, недостављања налаза и мишљења у остављеном року, неоправданог изостанка са рочишта за главну расправу и обавијестит ће га о праву на

награду и накнаду трошкова.

Члан 265

- (1) Вјештаци су дужни да се одазову позиву суда и да изнесу свој налаз и мишљење.
- (2) Суд ће вјештака на његов захтјев ослободити дужности вјештачења из разлога из којих свједок може ускратити свједочење или одговор на поједино питање.
- (3) Суд може вјештака на његов захтјев ослободити дужности вјештачења и из других оправданих разлога. Ослобођење од дужности вјештачења може тражити и овлаштени радник органа или организације у којој вјештак ради.

Члан 266

- (1) Вјештак ће бити изузет из истих разлога из којих може бити изузет судија, али се, изузетно, за вјештака може узети и лице које је раније било саслушано као свједок.
- (2) Странка је дужна да поднесе захтјев за изузеће вјештака чим сазна да постоји разлог за изузеће, а најкасније прије почетка извођења доказа вјештачењем.
- (3) У захтјеву за изузеће вјештака странка је дужна да наведе околности на којима заснива свој захтјев за изузеће.
- (4) О захтјеву за изузеће одлучује суд.
- (5) Против рјешења којим се прихвата захтјев за изузеће није дозвољена посебна жалба.
- (6) Ако је странка сазнала за разлог изузећа послје обављеног вјештачења и приговара вјештачењу из тог разлога, суд ће поступити као да је захтјев за изузеће стављен прије обављеног вјештачења.

Члан 267

- (1) Вјештак свој писмени налаз и мишљење увијек доставља суду прије рочишта за главну расправу, уколико суд не одлучи другачије.
- (2) Вјештак мора увијек да образложи на расправи свој писмени налаз и мишљење.

Члан 268

- (1) Ако вјештак не достави налаз и мишљење у остављеном року, суд ће, по истеку рока који странкама остави да се о томе писмено изјасне, одредити другог вјештака.
- (2) Ако вјештак достави налаз и мишљење који су нејасни, непотпуни или протурјечни сами себи или изведеним доказима, суд ће позвати вјештака да их допуни, односно исправи и одредити рок за поновно достављање налаза и мишљења.
- (3) Уколико вјештак ни по позиву суда не достави потпун и разумљив налаз и мишљење, суд ће уз претходно изјашњење странака, одредити другог вјештака.

Члан 269

Суд доставља странкама писмени налаз и мишљење вјештака најкасније осам дана прије рочишта за главну расправу.

Члан 270

- (1) Рочиште за главну расправу одржат ће се и ако вјештак не приступи на главну расправу.
- (2) Изузетно од става 1 овог члана суд може, на приједлог странке, одложити расправу и заказати ново рочиште на које ће поново позвати вјештака, ако утврди да је његово присуство на расправи неопходно ради разјашњења или допуне налаза и мишљења.

Члан 271

Суд ће вјештаку дозволити да разматра спис, као и да поставља питања странкама и другим вјештацима у вези са предметом вјештачења.

Члан 272

Против рјешења суда из чл. 261, 263, 265 и 268 овог закона није дозвољена жалба.

Члан 273

Вјештак има право на накнаду путних трошкова, трошкова за исхрану и преноћиште и трошкова вјештачења, као и право на разумну награду за извршено вјештачење.

Члан 274

Ако одредбама овог закона није другачије одређено, на извођење доказа вјештачењем сходно се примјењују одредбе о саслушању свједока.

Члан 275+

Одредбе члана 261 става 1, члана 262 става 3, члана 264 ставова 1 и 3, члана 265, чланова 266 и 272 овог закона сходно се примјењују и на тумаче.

6. САСЛУШАЊЕ СТРАНАКА

Члан 276+

На приједлог странке, суд ће одредити извођење доказа саслушањем странака.

Члан 277+

Суд ће одлучити да се саслуша само једна странка, ако друга странка ускрати давање исказа или се не одазове позиву суда.

Члан 278+

(1) За странку која нема парничну способност саслушат ће се њен законски заступник. Суд може одлучити да се умјесто или поред законског заступника, саслуша сама странка, ако је њено саслушање могуће.

(2) За правно лице саслушат ће се лице које је законом или правилима одређено да га заступа.

(3) Ако, као странка у спору, на једној страни учествује више лица, суд ће одлучити хоће ли се саслушати сва та лица или само неки од њих.

Члан 279

(1) Позив на рочиште доставит ће се опуномоћенику странке, који је дужан о томе да обавијести странку, односно ако странка нема опуномоћеника, странци или лицу које ће се за странку саслушати.

(2) У позиву ће се назначити да ће се на рочишту изводити доказ саслушањем странака и да ће странка која дође на рочиште бити саслушана у одсуству друге странке.

Члан 280+

Не могу се примијенити никакве принудне мјере према странци која се није одазвала позиву суда ради саслушања, нити се странка може принудити на давање исказа.

Члан 281+

Одредбе о извођењу доказа саслушањем свједока примјењиват ће се и при извођењу доказа саслушањем странака, ако за саслушање странака није шта друго прописано.

7. ОСИГУРАЊЕ ДОКАЗА

Члан 282+

(1) Ако постоји оправдана бојазан да се доказ неће моћи извести или да ће његово касније извођење бити отежано, може се у току, а и прије покретања парнице, предложити да се тај доказ изведе.

(2) Обезбјеђење доказа може се тражити и у току поступка по приједлогу за понављање поступка.

Члан 283+

(1) Ако је приједлог за обезбјеђење доказа стављен у току парничног поступка, за поступање је надлежан суд пред којим је поступак у току.

(2) Кад се тражи обезбјеђење доказа прије покретања поступка, као и у изузетним случајевима ако је поступак већ у току, надлежан је суд првог степена на чијем се подручју налазе ствари које треба разгледати, односно суд на чијем подручју борави лице које треба саслушати.

Члан 284+

У поднеску којим тражи обезбјеђење доказа, предлагач је дужан да наведе чињенице које се имају доказати, доказе које треба извести и разлоге због којих сматра да се касније доказ неће моћи извести или да ће његово извођење бити отежано. У поднеску треба навести име и презиме противника, осим ако из околности проистиче да он није познат.

Члан 285+

(1) Поднесак у којем је стављен приједлог за обезбјеђење доказа суд ће доставит противнику, ако је познат, остављајући му одговарајући рок за одговор.

(2) Изузетно, ако постоји опасност за обезбјеђење доказа, суд ће о приједлогу одлучити и без претходног изјашњења противника.

(3) У рјешењу којим се усваја приједлог, суд ће одредити рочиште за извођење доказа, навест ће чињенице о којима ће се изводити докази, као и доказе који ће се извести.

(4) Ако противнику није раније био достављен поднесак у коме је стављен приједлог за обезбјеђење доказа, он ће му се доставити заједно са рјешењем суда којим се усваја приједлог за обезбјеђење доказа.

(5) Противнику који је непознат, или је непознато његово боравиште, суд може ради учествовања на рочишту за извођење доказа поставити привременог заступника. О овом постављању није потребно издати оглас.

(6) Суд може, у хитним случајевима, одредити да извођење доказа започне и прије него што се рјешење којим се усваја приједлог за обезбјеђење доказа достави противнику.

(7) Против рјешења суда којим се усваја приједлог за осигурање доказа, као и против рјешења којим се одлучује да извођење доказа започне прије него што се рјешење достави противнику, није дозвољена жалба.

Члан 286

(1) Ако су докази изведени прије него што је поступак покренут, записник о извођењу доказа чуваћу се код суда пред којим су докази изведени.

(2) Ако је поступак у току, а обезбјеђење доказа није извео суд који води поступак, записник ће се доставити том суду.

XXIII. СУДСКЕ ОДЛУКЕ

1. ЗАЈЕДНИЧКЕ ОДРЕДБЕ

Члан 287[±]

Суд доноси одлуке на рочишту или ван рочишта.

Члан 288[±]

(1) Суд доноси одлуке у облику пресуде или рјешења.

(2) О тужбеном захтјеву суд одлучује пресудом, а у поступку због сметања посједа рјешењем.

(3) О свим другим питањима суд одлучује рјешењем.

(4) Одлука о трошковима у пресуди сматра се рјешењем.

2. ПРЕСУДА

а) Опће одредбе

Члан 289[±]

(1) Пресудом суд одлучује о захтјеву који се тиче главне ствари и споредних потраживања.

(2) Ако постоји више захтјева, суд ће о свим тим захтјевима одлучити једном пресудом.

Члан 290

(1) Суд може да наложи туженом да изврши одређену чинидбу само ако је она доспјела до закључења главне расправе.

(2) Ако суд усвоји захтјев за издржавање, може обавезати туженог и на чинидбе које нису доспјеле.

(3) Пресуда којом се тужени обавезује да преда или преузме ствари дате у најам или закуп може се донијети и прије престанка тих односа.

Члан 291[±]

Ако је тужилац у тужби тражио да му се досуди одређена ствар, а истовремено је у тужби или до закључења главне расправе изјавио да је вољан умјесто ствари примити одређени новчани износ, суд ће, ако усвоји тужбени захтјев, изрећи у пресуди да се тужени може ослободити давања ствари, ако плати тај новчани износ.

Члан 292[±]

(1) Кад се странци у пресуди налаже извршење какве чинидбе, одредит ће се и рок у коме је ту чинидбу дужна да изврши.

(2) Ако посебним прописима није другачије одређено, рок за извршење чинидбе је 30 дана, али за чинидбе које се не састоје у новчаном давању суд може одредити дужи рок. У мјеничним и чековним споровима тај рок је 15 дана.

(3) Рок за извршење чинидбе почиње да тече првог дана након доношења пресуде, односно ако се пресуда доставља у складу с одредбама овог закона о достави, првог дана након доставе приписа пресуде странци којој је наложено извршење.

б) Пресуда на основу признања

Члан 293

(1) Ако тужени до закључења главне расправе призна тужбени захтјев, суд ће без даљњег расправљања донијети пресуду којом усваја тужбени захтјев (пресуда на основу признања).

(2) Суд неће донијети пресуду на основу признања и кад је удовољено потребним условима, ако нађе да је ријеч о захтјеву којим странке не могу располагати (члан 3 став 2).

(3) Доношење пресуде на основу признања одгодит ће се ако је потребно да се о околностима из става 2 овог члана прије тога прибаве обавијести.

(4) Признање тужбеног захтјева, на рочишту или у писменом поднеску, тужени може и без пристанка тужиоца опозвати до доношења пресуде.

ц) Пресуда на основу одрицања

Члан 294

(1) Ако се тужилац до закључења главне расправе одрекне тужбеног захтјева, суд ће без даљњег расправљања донијети пресуду којом одбија тужбени захтјев (пресуда на основу одрицања).

(2) За одрицање од тужбеног захтјева није потребан пристанак туженог.

(3) Тужилац може до доношења пресуде, на рочишту или у писаном поднеску, опозвати одрицање од тужбеног захтјева без пристанка туженог.

д) Пресуда због пропуштања

Члан 295

(1) Кад тужени, коме је уредно достављена тужба у којој је тужилац предложио доношење пресуде због пропуштања, не достави писмени одговор на тужбу у законском року, суд ће донијети пресуду којом се усваја тужбени захтјев (пресуда због пропуштања), осим ако је тужбени захтјев очигледно неоснован.

(2) Тужбени захтјев очигледно је неоснован:

1) ако је тужбени захтјев очигледно противан чињеницама наведеним у тужби;

2) ако су чињенице на којима се заснива тужбени захтјев у очигледној протурјечности са доказима које је сам тужилац предложио или са чињеницама које су опћепознате.

(3) Ако је захтјев очигледно неоснован, суд ће донијети пресуду којом се одбија тужбени захтјев.

(4) Пресуда због пропуштања неће се донијети о захтјеву или дијелу захтјева којим странке не могу располагати.

Члан 296

(1) Против пресуде због пропуштања није дозвољена жалба, али тужени може поднијети приједлог за поврат у пријашње стање у складу са одредбама овог закона.

(2) Благовремено поднесен приједлог из става 1 овог члана спречава да пресуда због пропуштања постане правоснажна.

(3) Ако приједлогу туженог из става 1 овог члана буде удовољено, тужени ће подмирити све оправдане трошкове поступка који су настали до доношења пресуде због пропуштања.

е) Доношење, писмена израда и достављање пресуде

Члан 297

Пресуда се доноси у име Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

Члан 298

(1) Пресуда се мора писмено израдити у року од 30 дана од дана закључења главне расправе.

(2) Странкама се доставља овјерен препис пресуде са упутством о праву на изјављивање правног лијека против пресуде.

Члан 299

Оригинал пресуде потписује судија.

Члан 300

(1) Писмено израђена пресуда мора имати увод, изреку и образложење и поука о правном лијеку.

(2) Увод пресуде садржи: назнаку да се пресуда изриче у име Брчко дистрикта Босне и Херцеговине, назив суда, име и презиме судије, име и презиме и пребивалиште односно боравиште странака, њихових заступника и опуномоћеника, кратку ознаку предмета спора и његову вриједност, дан закључења главне расправе, назнаку странака, њихових заступника и опуномоћеника који су тој расправи присуствовали, те дан кад је пресуда донесена.

(3) Изрека пресуде садржи одлуку суда о усвајању или одбијању појединих захтјева који се тичу главне

ствари и споредних тражења, те одлуку о постојању или непостојању потраживања истакнутог ради пребијања.

(4) У образложењу суд ће изложити: захтјеве странака и њихове наводе о чињеницама на којима се ти захтјеви заснивају, доказе и оцјену доказа, као и прописе на којима је суд засновао пресуду.

(5) У образложењу пресуде због пропуштања, пресуде на основу признања или пресуде на основу одрицања, изнијет ће се само разлози који оправдавају доношење таквих пресуда.

ф) Допунска пресуда

Члан 301

(1) Ако је суд пропустио да одлучи о дијелу захтјева или о свим захтјевима о којима се мора одлучити пресудом, а који су већ расправљени, странка може у року од 30 дана од дана пријема пресуде предложити суду да се пресуда допуни.

(2) Неблаговремен или неоснован приједлог за допуну пресуде одбацит ће, односно одбити суд без одржавања рочишта.

Члан 302

Кад суд нађе да је приједлог за допуну пресуде основан, без поновног отварања главне расправе, донијет ће, у року од осам дана, пресуду о захтјеву који није ријешен (допунска пресуда).

Члан 303

(1) Ако је уз приједлог за допуну пресуде поднесена и жалба против пресуде, Основни суд ће застати са достављањем те жалбе Апелационом суду док се не донесе одлука о приједлогу за допуну пресуде и док не протекне рок за жалбу против те одлуке.

(2) Ако против одлуке о допуни пресуде буде поднесена жалба, та жалба заједно са жалбом против првостепене пресуде доставит ће се Апелационом суду.

(3) Ако се првостепена пресуда побеђа жалбом само зато што Основни суд није пресудом одлучио о свим захтјевима странака који су предмет парнице, жалба ће се сматрати приједлогом странке да се донесе допунска пресуда.

г) Исправљање пресуде

Члан 304

(1) Погрешке у именима и бројевима, као и друге очигледне погрешке у писању и рачунању, недостатке у облику и несагласност преписа пресуде с изворником исправит ће суд у свако доба.

(2) Исправљање ће се извршити посебним рјешењем и унијети на крају изворника, а странкама ће се доставити препис рјешења.

(3) Ако између изворника и преписа пресуде постоји несагласност у погледу неке одлуке садржане у изреци пресуде, странкама ће се доставити исправљени препис пресуде са назнаком да се тим преписом пресуде замјењује ранији препис пресуде. У таквом случају рок за изјављивање правног лијека у погледу исправљеног дијела пресуде тече од дана достављања исправљеног преписа пресуде.

(4) О исправљању пресуде суд може одлучити без саслушања странака.

х) Правоснажност пресуде

Члан 305

(1) Пресуда која се више не може побијати жалбом постаје правоснажна.

(2) Суд током цијелог поступка по службеној дужности пази да ли је ствар правоснажно пресуђена, и ако утврди да је парница покренута о захтјеву о којем је већ правоснажно одлучено, одбацит ће тужбу.

(3) Ако је у пресуди одлучено о потраживању које је тужени истакао приговором ради пребијања, одлука о постојању или непостојању тога потраживања постаје правоснажна.

Члан 306

(1) Суд је везан за своју пресуду чим је отпремљена.

(2) Пресуда према странкама има дејство тек од дана кад им је достављена.

3. РЈЕШЕЊЕ

Члан 307

(1) Сва рјешења која се доносе на рочишту објављује судија.

(2) Рјешење које је на рочишту објављено доставит ће се странкама у овјереном препису само ако је

против тог рјешења дозвољена посебна жалба, или ако се на основу рјешења може одмах тражити извршење, или ако то захтијева управљање парницом.

(3) Суд је везан за своја рјешења ако се она не односе на управљање парницом или ако овим законом није шта друго одређено.

(4) Кад се рјешење не доставља писмено, оно према странкама има дејство чим је објављено.

Члан 308[±]

Рјешења која суд доноси изван рочишта саопштавају се странкама достављањем овјереног преписа рјешења.

Члан 309[±]

(1) Рјешење мора бити образложено ако се њиме одбија приједлог странке или ако се њиме рјешава о приједлозима странака који су међу собом у опреци, а може бити образложено и у другим случајевима кад је то потребно.

(2) Писмени састав рјешења треба да садржи увијек увод и изреку, а образложење само ако према ставу 1 овог члана рјешење мора бити образложено.

Члан 310

Рјешења о казнама изреченим према одредбама овог закона извршавају се по службеној дужности.

Члан 311[±]

Одредбе члана 292, 299 до 304 и члана 306 става 2 овог закона на одговарајући начин ће се примјењивати и на рјешења.

Б. ПОСТУПАК ПО ПРАВНИМ ЛИЈЕКОВИМА

XXIV. РЕДОВНИ ПРАВНИ ЛИЈЕКОВИ

1. ЖАЛБА ПРОТИВ ПРЕСУДЕ

а) Право на жалбу

Члан 312[±]

(1) Против пресуде донесене у првом степену странке могу изјавити жалбу у року од 30 дана од дана пријема преписа пресуде, ако у овом закону није одређен други рок. У мјеничним и чековним споровима тај је рок 15 дана.

(2) Благовремено изјављена жалба спречава да пресуда постане правоснажна у дијелу који се побија жалбом.

(3) О жалби против пресуде одлучује Апелациони суд.

Члан 313[±]

(1) Странка се може одрећи права на жалбу од тренутка пријема пресуде.

(2) До доношења одлуке Апелационог суда странка може одустати од већ поднесене жалбе.

(3) Одрицање или одустанак од жалбе не може се опозвати.

б) Садржај жалбе

Члан 314[±]

Жалба мора да садржи:

1. означавање пресуде против које се изјављује жалба;
2. изјаву да се пресуда побија у цјелини или у одређеном дијелу;
3. разлог жалбе;
4. потпис подносиоца жалбе.

Члан 315

(1) Ако жалба не садржи податке из члана 314 овог закона (непотпуна жалба), првостепени суд ће рјешењем против кога није дозвољена жалба позвати жалиоца да у року од 8 дана допуни или исправи жалбу.

(2) Ако жалилац у року из става 1 овог члана не поступи по тражењу суда, суд ће рјешењем одбацити жалбу као непотпуну.

Члан 316[±]

(1) У жалби се не могу износити нове чињенице и предложити нови докази, осим ако жалилац пружи доказе да их без своје кривице није могао изнијети, односно предложити до закључења главне расправе.

(2) Позивајући се на нове чињенице, жалилац је дужан навести доказе којима би се те чињенице утврдиле,

а предлажући нове доказе, дужан је навести чињенице које тим доказима треба утврдити.

(3) Приговор застаре и приговор ради пребијања који нису изнесени пред првостепеним судом не могу се износити у жалби.

(4) Ако су због изношења нових чињеница и предлагања нових доказа проузроковани трошкови у поступку поводом жалбе, те трошкове ће, независно од исхода спора, сносити она странка која је изнијела нове чињенице, односно предложила нове доказе.

ц) Разлози због којих се пресуда може побијати

Члан 317

(1) Пресуда се може побијати:

1. због повреде одредаба парничног поступка;
2. због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања;
3. због погрешне примјене материјалног права.

(2) Пресуда на основу признања и пресуда на основу одрицања могу се побијати због повреде одредаба парничног поступка или због тога што је изјава о признању, односно о одрицању дата у заблуди или под утицајем принуде или преваре.

Члан 318

Повреда одредаба парничног поступка постоји ако суд у току поступка није примијенио или је неправилно примијенио коју одредбу овог закона, а то је било од утицаја на доношење законите и правилне пресуде.

Члан 319

(1) Погрешно или непотпуно утврђено чињенично стање постоји кад је суд неку одлучну чињеницу погрешно утврдио, односно кад је није утврдио.

(2) Непотпуно утврђено чињенично стање постоји и кад на то указују нове чињенице или нови докази.

Члан 320

Погрешна примјена материјалног права постоји кад суд није примијенио одредбу материјалног права коју је требало да примијени или кад такву одредбу није правилно примијенио.

д) Поступак по жалби

Члан 321

Жалба се подноси Основном суду у довољном броју примјерака за суд и противну странку.

Члан 322

(1) Неблаговремену, непотпуну или недозвољену жалбу одбацит ће рјешењем Основни суд без одржавања рочишта.

(2) Жалба је неблаговремена ако је изјављена послјије истека законског рока за њено подношење.

(3) Жалба је недозвољена ако је жалбу изјавило лице које није овлаштено за подношење жалбе, или лице које се одрекло или је одустало од жалбе или ако лице које је изјавило жалбу нема правног интереса за подношење жалбе.

Члан 323

(1) Примјерак благовремене, потпуне и дозвољене жалбе доставит ће Основни суд противној странци одмах, а најкасније у року од осам дана од дана пријема жалбе. Противна странка може у року од осам дана од дана пријема жалбе поднијети том суду одговор на жалбу.

(2) Примјерак одговора на жалбу доставит ће Основни суд жалиоцу одмах, а најкасније у року од осам дана од дана пријема одговора на жалбу.

(3) Неблаговремено поднесен одговор на жалбу неће се узети у разматрање.

(4) Поднесци примљени по пријему одговора на жалбу или по истеку рока за одговор на жалбу неће се узимати у разматрање, осим у случајевима у којима суд изричито од странке затражи додатно изјашњење.

Члан 324

(1) Након пријема одговора на жалбу или након протека рока за одговор на жалбу Основни суд ће жалбу и одговор на жалбу, ако је поднесен, са свим списима доставити Апелационом суду најкасније у року од осам дана.

(2) Ако жалилац тврди да су у првостепеном поступку повријеђене одредбе парничног поступка, судија Основног суда дат ће објашњење поводом навода жалбе који се тичу тих повреда, а према потреби,

провјерит ће истинитост тих навода у жалби.

Члан 325

- (1) Кад списи по жалби стигне Апелационом суду одређује се судија извјестилац.
- (2) Судија извјестилац може, по потреби, од Основног суда да прибави извјештај о повредама одредаба парничног поступка и да затражи да се ради утврђивања тих повреда проведу провјере.

Члан 326

- (1) Апелациони суд одлучује о жалби на сједници вијећа или на основу одржане расправе.
- (2) Апелациони суд ће заказати расправу када оцијени да је ради правилног утврђивања чињеничног стања потребно пред Апелационим судом утврдити нове чињенице или извести нове доказе или поново извести већ изведене доказе, као и када оцијени да је због повреда одредаба парничног поступка у првостепеном поступку потребно одржати расправу пред Апелационим судом.
- (3) Апелациони суд одржат ће сједницу вијећа, односно расправу, у року од 3 мјесеца након што од Основног суда прими списе по жалби.

Члан 327

- (1) На расправу се позивају странке, односно њихови законски заступници или опуномоћеници, као и они свједоци и вјештаци за које суд одлучи да се саслушају.
- (2) Ако са расправе изостане жалилац, расправа се неће одржати, а одлука ће се донијети на основу навода жалбе и одговора на жалбу.
- (3) Ако са расправе изостане странка која није жалилац суд ће расправљати о жалби и донијети одлуку.
- (4) У позиву за расправу странка ће бити упозорена на посљедице недоласка на расправу.

Члан 328

- (1) Расправа пред Апелационим судом почиње кратким излагањем извјестиоца о стању предмета, без изношења његовог мишљења о основаности жалбе.
- (2) Након тога, прочитат ће се пресуда или дио пресуде на који се односи жалба, а према потреби, и записник о главној расправи пред Основним судом. Затим ће жалилац образложити своју жалбу, а противна странка одговор на жалбу.

Члан 329

Ако у члановима од 326 до 328 овог закона није шта друго одређено, одредбе о главној расправи пред Основним судом на одговарајући начин се примјењују и на расправу пред Апелационим судом.

е) Границе испитивања првостепене пресуде

Члан 330

Апелациони суд испитује првостепену пресуду у оном дијелу у којем се побија жалбом, у границама разлога наведених у жалби, пазећи по службеној дужности на примјену материјалног права и повреде одредаба парничног поступка које се односе на страначку способност и заступање.

ф) Одлуке Апелационог суда о жалби

Члан 331

- (1) Одлуке Апелационог суда доносе се послвије вијећања гласањем.
- (2) У просторији у којој се вијећа и гласа могу бити присутни само чланови вијећа и записничар. Кад треба донијети одлуку о једноставнијим питањима, вијеће може донијети одлуку и у самом засједању.

Члан 332

- (1) Предсједник вијећа руководи вијећањем и гласањем и гласа посљедњи. Он се брине да се сва питања свестрано и потпуно размотре.
- (2) За сваку одлуку вијећа потребна је већина гласова.
- (3) Чланови вијећа не могу одбити да гласају о питањима која постави предсједник вијећа.
- (4) Члан вијећа који је при гласању о коме ранијем питању остао у мањини не може се суздржати од гласања о питању о којем се има касније одлучити.
- (5) Ако се у вези са појединим питањима о којима се одлучује гласови подијеле на више различитих мишљења, тако да ниједно од њих нема већину, раздвојит ће се питања и гласање ће се понављати све док се не постигне већина. Ако се у погледу висине новчаног износа или количине гласови подијеле на више од два мишљења, поново ће се расправљати о разлозима за свако мишљење. Ако се и након тога не може постићи већина, гласови дати за највећи новчани износ или количину додат ће се гласовима датим за

најближи мањи новчани износ или количину док се не постигне већина.

Члан 333

Другостепени суд може у сједници вијећа или на основу одржане расправе:

- 1) одбацити жалбу као неблаговремену, непотпуну или недопуштenu;
- 2) одбити жалбу као неосновану и потврдити првостепену пресуду;
- 3) укинути првостепену пресуду и упутити предмет Основном суду на поновно суђење;
- 4) укинути првостепену пресуду и одбацити тужбу, или
- 5) преиначити првостепену пресуду.

Члан 334

Неблаговремену, непотпуну или недозвољену жалбу одбацит ће Апелациони суд рјешењем, ако то није учинио Основни суд.

Члан 335

Апелациони суд ће пресудом одбити жалбу као неосновану и потврдити првостепену пресуду кад установи да не постоје разлози због којих се пресуда побија, а ни разлози на које пази по службеној дужности.

Члан 336

(1) Апелациони суд ће у сједници вијећа или на основу одржане расправе рјешењем укинути првостепену пресуду и предмет вратити првостепеном суду ради одржавања нове главне расправе, ако утврди да постоји један од слиједећих разлога изнесених у жалби:

- 1) ако је противно одредбама овог закона суд донио пресуду на основу признања или пресуду на основу одрицања;
- 2) ако којој страници незаконитим поступањем, а нарочито пропуштањем достављања, није дата могућност да расправља пред судом, а то је поступање било од утицаја на доношење законите и правилне пресуде;
- 3) ако је суд донио пресуду без главне расправе;
- 4) ако је у раду вијећа учествовао судија који се по закону мора изузети.

(2) Ако Апелациони суд утврди да је у поступку пред Основним судом одлучено о захтјеву који није у судској надлежности или о захтјеву о коме већ тече парница или о коме је већ прије правоснажно пресуђено или кога се тужилац одрекао или о коме је већ закључено судско поравнање, укинут ће првостепену пресуду и одбацити тужбу.

(3) Ако Апелациони суд утврди да је у првостепеном поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку или ако странку која је правно лице није заступало овлаштено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник или ако законски заступник, односно опуномоћеник странке није имао потребна овлаштења за вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку, уколико вођење парнице, односно обављање појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено, с обзиром на природу повреде укинут ће првостепену пресуду и вратити предмет Основном суду или ће укинути првостепену пресуду и одбацити тужбу.

(4) Кад Апелациони суд укине пресуду Основног суда и врати предмет истом суду на поновно суђење, може наредити да се нова главна расправа одржи пред другим судијом.

(5) У образложењу рјешења којим се првостепена пресуда укида треба навести које су одредбе парничног поступка повријеђене и у чему се повреде састоје.

Члан 337

Основни суд је дужан, одмах по пријему рјешења Апелационог суда, одредити припремно рочиште или рочиште за главну расправу, које ће се одржати најкасније у року од 30 дана од дана пријема рјешења Апелационог суда, на којем ће се извести све парничне радње и расправити сва спорна питања на која га је упозорио Апелациони суд у свом рјешењу.

Члан 338

Апелациони суд ће, у сједници вијећа или на основу одржане расправе, пресудом преиначити првостепену пресуду, ако утврди да постоји један од слиједећих разлога изнесених у жалби:

- 1) ако је утврдио да постоји повреда одредаба парничног поступка, осим у случајевима из члана 336 овог закона;
- 2) ако је у сједници вијећа другачијом оцјеном исправа и посредно изведених доказа већ изведених пред Основним судом утврдио другачије чињенично стање него што је оно у првостепеној пресуди;
- 3) ако је након одржане расправе, на основу нових доказа или поновног извођења већ изведених доказа, утврдио другачије чињенично стање него што је оно у првостепеној пресуди;
- 4) ако сматра да је чињенично стање у првостепеној пресуди правилно утврђено, али да је првостепени суд погрешно примијенио материјално право;

5) ако је утврдио да је првостепеном пресудом прекорачен тужбени захтјев.

Члан 339

Апелациони суд не може да преиначи пресуду на штету странке која се жалила, ако је само она изјавила жалбу.

Члан 340

У образложењу пресуде, односно рјешења, Апелациони суд ће оцијенити жалбене наводе који су од одлучног значаја.

Члан 341

Апелациони суд вратит ће све списе Основном суду с довољним бројем овјерених преписа своје пресуде, ради достављања странкама и другим заинтересованим лицима.

2. ЖАЛБА ПРОТИВ РЈЕШЕЊА

Члан 342

(1) Против рјешења Основног суда дозвољена је жалба ако у овом закону није одређено да жалба није дозвољена.

(2) Ако овај закон изричито одређује да посебна жалба није дозвољена, рјешење Основног суда може се побијати само у жалби против коначне одлуке.

Члан 343

(1) Благовремено поднесена жалба задржава извршење рјешења, ако овим законом није другачије прописано.

(2) Рјешење против којег није дозвољена посебна жалба може се одмах извршити.

Члан 344

Рјешавајући о жалби Апелациони суд може:

- 1) одбацити жалбу као неблаговремену, непотпуну или недопуштenu;
- 2) одбити жалбу као неосновану и потврдити рјешење Основног суда;
- 3) уважити жалбу и рјешење преиначити или укинути, те према потреби предмет вратити на поновни поступак.

Члан 345

У поступку по жалби против рјешења на одговарајући начин примјењиват ће се одредбе овог закона које важе за жалбу против пресуде, осим одредаба о одржавању расправе пред Апелационим судом.

XXV. ВАНРЕДНИ ПРАВНИ ЛИЈЕКОВИ

1. РЕВИЗИЈА

Члан 346

(1) Странке могу изјавити ревизију против правоснажне пресуде донесене у другом степену у року од 30 дана од дана достављања преписа пресуде.

(2) Ревизија није допуштена ако вриједност побијаног дијела правоснажне пресуде не прелази 30.000 КМ.

(3) Изузетно Апелациони, суд може допустити ревизију у свим предметима, ако оцијени да би одлучивање по ревизији било од значаја за примјену права у другим случајевима.

Члан 347

О ревизији одлучује ревизијско вијеће Апелационог суда састављено од тројице судија који нису учествовали у одлучивању по жалби.

Члан 348

Поднесена ревизија не задржава извршење правоснажне пресуде против које је изјављена.

Члан 349

(1) Ревизија се може изјавити:

1) због повреде одредаба парничног поступка из члана 318 овог закона која је учињена у поступку пред Апелационим судом;

2) због погрешне примјене материјалног права;

3) због прекорачења тужбеног захтјева, ако је та повреда учињена у поступку пред Апелационим судом.

(2) Ревизија се не може изјавити због погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања.

Члан 350[±]

Ревизијско вијеће Апелационог суда испитује побијану пресуду само у оном дијелу у којем се она побија ревизијом, у границама разлога наведених у ревизији, пазећи по службеној дужности на примјену материјалног права и повреде одредби парничног поступка које се односе на страначку способност и заступање.

Члан 351[±]

Странке могу у ревизији износити нове чињенице и предлагати нове доказе само ако се они односе на битне повреде одредаба парничног поступка које су учињене у поступку пред Апелационим судом.

Члан 352

Ревизија се подноси Основном суду у довољном броју примјерака за суд и противну странку.

Члан 353[±]

Неблаговремену или непотпуно ревизију одбацит ће рјешењем судија Основног суда, без одржавања рочишта.

Члан 354[±]

(1) Примјерак благовремене и потпуне ревизије Основни суд ће доставити противној странци.

(2) У року од осам дана од дана достављања ревизије противна странка може поднијети суду одговор на ревизију.

(3) Након пријема одговора на ревизију или након протекла рока за одговор, Основни суд ће доставити ревизију и одговор на ревизију, ако је поднесен, са свим списима, ревизијском вијећу Апелационог суда.

Члан 355[±]

О ревизији ревизијско вијеће Апелационог суда одлучује без расправе.

Члан 356[±]

(1) Недозвољену ревизију одбацит ће ревизијско вијеће Апелационог суда рјешењем, као и неблаговремену и непотпуно ревизију, ако то, у границама својих овлаштења, није учинио Основни суд.

(2) Ревизија је недозвољена ако ју је изјавило лице које није овлаштено на подношење ревизије, или лице које је одустало од ревизије, или ако лице које је изјавило ревизију нема правни интерес за подношење ревизије или ако је ревизија изјављена против пресуде против које се по закону не може изјавити.

Члан 357[±]

Ревизијско вијеће Апелационог суда ће пресудом одбити ревизију као неосновану, ако утврди да не постоје разлози због којих је ревизија изјављена.

Члан 358[±]

(1) Ако утврди да постоји повреда одредаба парничног поступка због које се ревизија може изјавити, осим повреда одређених у ставовима 2 и 3 овог члана, ревизијско вијеће Апелационог суда ће с обзиром на природу повреде, пресудом преиначити пресуду жалбеног вијећа Апелационог суда или рјешењем укинути у цјелини или дјелимично другостепену пресуду и предмет вратити на поновно суђење жалбеном вијећу Апелационог суда.

(2) Ако је у поступку пред Основним судом или жалбеним вијећем Апелационог суда одлучено о захтјеву који није у судској надлежности или о којем је већ прије правоснажно пресуђено или које се тужилац одрекао или о којем је већ закључена судска нагодба, ревизијско вијеће Апелационог суда укинут ће рјешењем донесене одлуке и одбацити тужбу.

(3) Ако је у поступку пред Основним судом или жалбеним вијећем Апелационог суда, као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку или ако странку у поступку која је правно лице није заступало овлаштено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник, или ако законски заступник, односно опуномоћеник странке није имао потребна овлаштења за вођење парнице или за поједине радње у поступку, ако вођење парнице, односно вршење појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено, ревизијски суд ће с обзиром на природу повреде, поступити по одредбама ставова 1 и 2 овог члана.

Члан 359[±]

(1) Ако ревизијско вијеће Апелационог суда утврди да је материјално право погрешно примијењено, пресудом ће усвојити ревизију и преиначити побијану пресуду.

(2) Ако ревизијско вијеће Апелационог суда установи да је због погрешне примјене материјалног права или због повреде правила поступка чињенично стање непотпуно утврђено и да због тога нема услова за преиначење побијане пресуде, рјешењем ће усвојити ревизију, укинути у цјелини или дјелимично пресуду жалбеног вијећа Апелационог суда и предмет вратити на поновно суђење жалбеном вијећу Апелационог суда.

Члан 360

Ако утврди да је правоснажном пресудом донесеном у другом степену прекорачен тужбени захтјев, ревизијско вијеће Апелационог суда ће пресудом преиначити побијану пресуду.

Члан 361

Ако у члановима од 346 до 360 овог закона није шта друго одређено, у поступку поводом ревизије на одговарајући начин примјењиват ће се одредбе овог закона о жалби против пресуде, осим одредби о одржавању расправе пред другостепеним судом.

Члан 362

(1) Странке могу изјавити ревизију и против рјешења жалбеног вијећа Апелационог суда којим је поступак правоснажно завршен.

(2) Ревизија против рјешења из става 1 овог члана није дозвољена у споровима у којима не би била дозвољена ревизија против правоснажне пресуде.

(3) Ревизија је увијек дозвољена против рјешења жалбеног вијећа Апелационог суда којим се поднесена жалба одбацује, односно којим се потврђује рјешење Основног суда о одбацивању ревизије.

(4) У поступку поводом ревизије против рјешења на одговарајући начин ће се примјењивати одредбе овог закона о ревизији против пресуде.

2. ПОНАВЉАЊЕ ПОСТУПКА

Члан 363

Поступак који је одлуком суда правоснажно завршен може се на приједлог странке поновити:

1) ако је при доношењу одлуке учествовао судија који је по закону морао бити изузет;

2) ако којој странци незаконитим поступањем није била дата могућност да расправља пред судом;

3) ако је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку, или ако странку која је правно лице није заступало овлаштено лице, или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник, или ако законски заступник, односно опуномоћеник странке није имао потребна овлаштења за вођење парнице, или за поједине радње у поступку, ако вођење парнице, односно обављање појединих радњи у поступку није било накнадно одобрено;

4) ако се одлука суда заснива на лажном исказу свједока или вјештака или на исправи која је фалсификована или у којој је овјерен неистинит садржај;

5) ако је до одлуке суда дошло због кривичног дјела судије, законског заступника или опуномоћеника странке, противне странке или кога трећег лица;

6) ако странка сазна за нове чињенице или нађе или стекне могућност да употреби нове доказе на основу којих је за странку могла бити донесена повољнија одлука да су те чињенице или докази били употребљени у ранијем поступку.

Члан 364

(1) Кад Европски суд за људска права утврди повреду којег људског права или основних слобода загарантованих Конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и додатних Протокола уз ту Конвенцију која је Босна и Херцеговина ратификовала, странка може, у року од 30 дана од коначности пресуде Европског суда за људска права, поднијети захтјев Основном суду за измјену одлуке којом је то право или основна слобода повријеђено.

(2) Поступак из става 1 овог члана проводи се уз одговарајућу примјену одредаба о понављању поступка.

(3) У поновљеном поступку Апелациони суд је дужан поштовати правно становиште изражено у коначној пресуди Европског суда за људска права којом је утврђена повреда основног људског права и слободе.

Члан 365

(1) Из разлога наведених у члану 363 тачкама од 1 до 3 овог закона не може се захтијевати понављање поступка ако је тај разлог био без успјеха изнесен у ранијем поступку.

(2) Због околности наведених у члану 363 тачкама 1 и 6 овог закона, понављање поступка може се допустити само ако странка без своје кривице није могла те околности изнијети прије него што је ранији поступак завршен правоснажном судском одлуком.

Члан 366

(1) Приједлог за понављање поступка подноси се у року од 30 дана, и то:

1) у случају из члана 363 тачке 1 овог закона од дана кад је странка сазнала за тај разлог;

2) у случају из члана 363 тачке 2 овог закона од дана кад је одлука достављена странци;

3) у случају из члана 363 тачке 3 овог закона, ако је у поступку као тужилац или тужени учествовало лице које не може бити странка у поступку и то:

- од дана кад је одлука достављена том лицу; ако странку која је правно лице није заступало овлаштено лице или ако парнично неспособну странку није заступао законски заступник;

- од дана кад је одлука достављена странци односно њеном законском заступнику, ако законски заступник, односно опуномоћеник странке није имао потребно овлаштење за вођење парнице или за поједине радње у поступку;

- од дана кад је странка сазнала за тај разлог;

4) у случајевима из члана 363 тачки 4 и 5 овог закона од дана кад је странка сазнала за правоснажну пресуду у кривичном поступку, а ако се кривични поступак не може провести, онда од дана кад је сазнала за обуставу тог поступка или за околности због којих се поступак не може покренути;

5) у случају из члана 363 тачке 6 овог закона од дана кад је странка могла изнијети суду нове чињенице, односно нова доказна средства.

(2) Ако би рок одређен у ставу 1 овог члана почео тећи прије него што је одлука постала правоснажна, тај рок рачунат ће се од правоснажности одлуке ако против ње није био изјављен правни лијек, односно од достављања одлуке жалбеног вијећа Апелационог суда.

(3) Након што протекне рок од пет година од дана кад је одлука постала правоснажна, приједлог за понављање поступка не може се поднијети, осим ако се понављање тражи из разлога наведених у члану 363 тачкама 2 и 3 овог закона.

Члан 367

О приједлогу за понављање поступка одлучује Апелациони суд у вијећу састављеном од тројице судија који нису учествовали у одлучивању по жалби.

Члан 368

(1) Приједлог за понављање поступка подноси се увијек суду, који је донио одлуку у првом степену.

(2) У приједлогу се посебно морају навести: законски основ по коме се тражи понављање околности из којих произилази да је приједлог поднесен у законском року и докази којима се поткрепљују наводи предлагача, те учинити вјероватним да би у поновљеном поступку могла за предлагача бити донесена повољнија одлука.

Члан 369

(1) Неблаговремене, непотпуне или недозвољене приједлоге за понављање поступка одбацит ће рјешењем Основни суд без одржавања рочишта.

(2) Ако Основни суд не одбаци приједлог, доставит ће примјерак приједлога противној странци, која има право да у року од петнаест дана одговори на приједлог.

Члан 370

Након пријема одговора на приједлог или након протекла рока за давање одговора, Основни суд ће приједлог и одговор на приједлог, ако је поднесен, са свим списима доставити Апелационом суду најкасније у року од осам дана.

Члан 371

(1) Апелациони суд одлучује о приједлогу за понављање поступка, по правилу, без одржавања расправе.

(2) Ако суд оцијени да је одржавање расправе неопходно поступит ће у складу са одредбама чланова од 327 до 329 овог закона.

Члан 372

(1) Након што Апелациони суд донесе одлуку о приједлогу, Основном суду враћа све списе са довољним бројем овјерених преписа своје одлуке.

(2) У рјешењу којим се дозвољава понављање поступка, изрећи ће се да се укида одлука донијета у ранијем поступку.

(3) Против рјешења Апелационог суда којим се усваја приједлог за понављање поступка жалба није допуштена.

(4) Жалба против рјешења Апелационог суда којим се одбија приједлог за понављање поступка подноси се истом суду, који о жалби одлучује у вијећу од тројице судија.

Члан 373

(1) У поновном поступку пред Основним судом не може поступати судија који је одлучивао у ранијем поступку.

(2) Основни суд ће одредити припремно рочиште одмах по пријему рјешења Апелационог суда, а најкасније у року од осам дана.

3. ОДНОС ИЗМЕЂУ ПРИЈЕДЛОГА ЗА ПОНАВЉАЊЕ ПОСТУПКА И РЕВИЗИЈЕ

Члан 374

(1) Ако у року за изјављивање ревизије странка поднесе приједлог за понављање поступка само из разлога из којих се може изјавити и ревизија, сматрат ће се да је странка изјавила ревизију.

(2) Ако странка изјави ревизију из разлога што је у првостепеном или другостепеном поступку одлучено о захтјеву о којем је већ прије правоснажно пресуђено или кога се тужилац већ одрекао или о којем је склопљена судска нагодба и истовремено или након тога поднесе приједлог за понављање поступка из било којег разлога из члана 363 овог закона, суд ће прекинути поступак поводом приједлога за понављање поступка до завршетка поступка по ревизији.

(3) Ако странка изјави ревизију из било којег разлога, осим из разлога наведених у ставу 2 овог члана и истовремено или након тога поднесе приједлог за понављање поступка из разлога из члана 363 става 1 тачки 4 и 5 овог закона, који су поткријепљени правоснажном пресудом донесеном у кривичном поступку, суд ће прекинути поступак по ревизији до завршетка поступка поводом приједлога за понављање поступка.

(4) У свима осталим случајевима у којима странка изјави ревизију и истовремено или након тога поднесе приједлог за понављање поступка, суд ће одлучити који ће поступак наставити, а који прекинути, узимајући у обзир све околности, а посебно разлоге због којих су оба правна лијека поднесена и доказе, које су странке предложиле.

Члан 375

(1) Одредбе члана 374 ставова 1 и 3 овог закона примјенил ће се и кад је странка најприје поднијела приједлог за понављање поступка, а након тога изјавила ревизију.

(2) У свима осталим случајевима у којима странка поднесе приједлог за понављање поступка и након тога изјави ревизију, Апелациони суд ће, по правилу, прекинути поступак по ревизији до завршетка поступка поводом приједлога за понављање поступка, осим ако установи да постоје озбиљни разлози да поступи другачије.

Члан 376

(1) Рјешење из члана 374 овог закона доноси судија Основног суда ако је приједлог за понављање поступка поднесен Основном суду прије него што је предмет поводом ревизије упућен Апелационом суду. Ако је приједлог за понављање поступка поднесен након што је предмет поводом ревизије упућен Апелационом суду, рјешење из члана 374 овог закона доноси ревизијско вијеће Апелационог суда.

(2) Рјешење из члана 374 овог закона доноси судија Основног суда, осим ако је предмет, у вријеме кад ревизија стигне Основном суду, поводом приједлога за понављање поступка упућен Апелационом суду ради доношења одлуке, у којем случају рјешење доноси Апелациони суд.

(3) Против рјешења суда из ставова 1 и 2 овог члана није дозвољена жалба.

ТРЕЋИ ДИО ПОСЕБНИ ПОСТУПЦИ XXVI. ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ИЗ ПОРОДИЧНИХ ОДНОСА

Члан 377

Ако у овој глави не постоје посебне одредбе, у парницама из породичних односа примјењиват ће се остале одредбе овог закона.

Члан 378

(1) Парнични поступак ради утврђивања постојања или непостојања брака, поништења брака или развода брака (брачни спорови) покреће се тужбом.

(2) Ако оба брачна друга сагласно захтијевају развод брака, парнични поступак покреће се заједничким приједлогом за развод брака, односно захтјевом за споразумни развод брака.

Члан 379

(1) По пријему тужбе, односно заједничког приједлога за развод брака, ако брачни другови имају заједничку малољетну или усвојену дјецу или дјецу над којом је продужено родитељско право, суд ће затражити од органа старатељства да покуша мирене брачних другова и доставит ће му примјерак тужбе.

(2) До окончања овог поступка суд ће застати са поступком по тужби, односно заједничком приједлогу.

Члан 380

(1) Право на тужбу у брачном спору не застаријева нити је ограничено другим роковима и условима, ако овим законом није друкчије одређено.

(2) Право на тужбу за поништење брака и за развод брака не прелази на наследнике брачних другова, али наследници брачног друга који је поднио тужбу могу наставити већ започети поступак ради утврђивања да је постојала основа за поништење, односно развод брака истицана до тренутка смрти тужиоца.

Члан 381

Ако тужбу у брачном спору подноси опуномоћеник странке, у пуномоћи се мора изричито навести какву ће тужбу опуномоћеник поднијети и из којих разлога.

Члан 382

У поступку у брачним споровима искључена је јавност.

Члан 383

Суд је у току цијелог поступка дужан настојати да дође до измирења брачних другова.

Члан 384

У брачним споровима не може се изрећи пресуда због пропуштања нити пресуда на основу признања, односно одрицања.

Члан 385

(1) У парницама за развод брака тужилац може тужбу повући до закључења главне расправе без пристанка туженог, а са престанком туженог док поступак није правоснажно завршен.

(2) Заједнички приједлог за развод брака и захтјев за споразумни развод брака могу брачни другови повући док поступак није правоснажно завршен.

(3) У случајевима из ставова 1 и 2 овог члана, ако је повлачење тужбе, односно заједничког приједлога и захтјева за споразумни развод брака услједило након доношења првостепене пресуде, првостепени суд ће рјешењем утврдити да је пресуда без правног дјеловања и да се поступак обуставља. Овако ће суд поступити и кад је од захтјева за споразумни развод брака одустао само један од брачних другова.

(4) На начин из става 3 овог члана суд ће поступити и у случају смрти брачног друга, чим се не дира у право наследника да наставе поступак у складу са овим законом.

(5) У брачним споровима одрицање од тужбеног захтјева има исто правно дјеловање као и повлачење тужбе.

Члан 386

Пресудом којом се утврђује да брак не постоји, или се брак поништава, или да се брак разводи, суд ће одлучити и о заштити, одгоју и издржавању заједничке дјеце, као и о издржавању брачног друга, ако је он то захтијевао.

Члан 387

(1) Ако се у брачном спору рјешава и о заштити, одгоју и издржавању дјеце, орган старатељства судјелује у том поступку ради заштите интереса дјеце.

(2) У поступку из става 1 овог члана орган старатељства ставит ће приједлог о заштити, одгоју и издржавању дјеце, а овлаштен је да у границама тог приједлога износи и чињенице које странке нису навеле и предлаже да се изведу потребни докази, да улаже правна средства и подузима друге парничне радње.

(3) Суд који рјешава брачни спор обавијестит ће орган старатељства о поступку ради заштите, одгоја и издржавања дјеце и позиват ће га на сва рочишта, као и достављати му све одлуке донесене у том поступку.

Члан 388

(1) У току поступка у брачним споровима суд може, по службеној дужности, рјешењем одредити привремене мјере ради давања издржавања заједничкој малољетној дјечи, као и за њихов смјештај.

(2) Привремене мјере из става 1 овог члана суд може одредити и у корист брачног друга по његовом приједлогу.

(3) Против рјешења којим је одређена привремена мјера странке могу изјавити жалбу у року од 15 дана од дана доставе преписа рјешења.

(4) Жалба против рјешења из ставова 1 и 2 овог члана не задржава извршење рјешења.

Члан 389

Пресуда којом се брак разводи на основу споразума брачних другова може се побијати због битних повреда одредаба парничног поступка, због тога што је пристанак за развод брака на основу споразума дат у заблуди или под утјецајем силе или преваре, као и у случају ако за доношење пресуде није било услова одређених овим законом.

Члан 390

Ако је правоснажном пресудом утврђено да брак не постоји, или ако је брак поништен или је разведен, не може се, поводом приједлога за понављање поступка, или приједлога за поврат у пријашње стање измијенити правоснажна пресуда у дијелу о престанку брака, без обзира је ли која од странака закључила нови брак.

Члан 391

- (1) Поступак у споровима за утврђивање, односно оспоравање очинства и мајчинства покреће се тужбом.
- (2) Странке у спору за утврђивање очинства су лица чије се очинство утврђује, дијете и мајка дјетета.
- (3) Странке у спору о оспоравању очинства су лице које се по закону сматра оцем дјетета, дијете и мајка дјетета.
- (4) Кад треће лице оспорава очинство лицу које је дијете признало за своје, странке у спору су лице која оспорава очинство, лице чије се очинство оспорава, дијете и мајка дјетета.

Члан 392

- (1) Ако тужбом за утврђивање, односно за оспоравање очинства нису као тужилац или као тужени обухваћене све странке у спору, суд ће позвати тужиоца да допуни тужбу тако што ће навести и странку која тужбом није обухваћена.
- (2) Ако тужилац у року који је суд одредио не поступи на начин из става 1 овог члана, тужба ће се одбацити.

Члан 393

- (1) Странке које подносе тужбу ради утврђивања, односно оспоравања очинства, односно против којих је управљен тужбени захтјев јединствени су супарничари.
- (2) Ако је тужбу за утврђивање, односно оспоравање очинства поднијело овлаштено лице у законском року, тужби се, као супарничар, може придружити и лице коме је истекао рок за подношење тужбе.

Члан 394

- (1) Ако дијете и родитељ који по закону заступа дијете заједно подносе тужбу за утврђивање или оспоравање очинства, односно ако су тужени истом тужбом, тај ће родитељ заступати дијете и у парници, али орган старатељства може дјетету поставити посебног старатеља, ако између дјетета и родитеља у тој парници постоје противни интереси.
- (2) Ако су дијете и родитељ који по закону заступа дијете, у парници у противним страначким улогама тужиоца и туженог, орган старатељства поставит ће дјетету посебног старатеља.

Члан 395

- (1) У поступку у споровима ради утврђивања, односно оспоравања очинства и мајчинства искључена је јавност.
- (2) У споровима за утврђивање или оспоравање очинства или мајчинства не може се донијети пресуда због пропуштања, нити пресуда на основу признања, односно одрицања.
- (3) У парницама за утврђивање или оспоравање очинства или мајчинства одрицање од тужбеног захтјева има исто правно дјеловање као и повлачење тужбе.

Члан 396

- (1) У поступку за утврђивање, односно оспоравање очинства или мајчинства, суд може на приједлог једне од странака одредити привремене мјере ради заштите смјештаја и издржавања дјеце.
- (2) Против рјешења којим је одређена привремена мјера странке могу изјавити жалбу у року од 15 дана од дана доставе преписа рјешења.
- (3) Жалба против рјешења о привременој мјери не задржава извршење рјешења.

XXVII. ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ИЗ РАДНИХ ОДНОСА

Члан 397

Ако у глави XXVII не постоје посебне одредбе, у парницама из радних односа примјењуваће се остале одредбе овог закона.

Члан 398

У поступку у парницама из радних односа, а посебно при одређивању рокова и рочишта, суд ће увијек обраћати посебну пажњу на потребу хитног рјешавања радних спорова.

Члан 399

У току поступка суд може на приједлог странака одредити привремене мјере које се примјењују у извршном поступку ради спречавања насилног поступања или ради отклањања ненадокнадиве штете. Против овог рјешења није дозвољена жалба.

Члан 400

Суд ће у пресуди којом налаже извршење неке чинидбе одредити рок од 15 дана за њено извршење.

Члан 401

Рок за подношење жалбе на пресуду, односно рјешење из радних односа је 15 дана.

XXVIII. ПОСТУПАК У ПАРНИЦАМА ЗБОГ СМЕТАЊА ПОСЈЕДА

Члан 402

Ако у глави XXVIII не постоје посебне одредбе, у парницама због сметања посједа примјењиват ће се остале одредбе овог закона.

Члан 403

При одређивању рокова и рочишта по тужбама због сметања посједа суд ће увијек обраћати нарочиту пажњу на потребу хитног рјешавања према природи сваког појединог случаја. При томе, суд може одредити и рокове краће од оних предвиђених одредбама овог закона о редовном поступку.

Члан 404

Расправљање о тужби због сметања посједа ограничит ће се само на расправљање и доказивање чињеница посљедњег стања посједа и насталог сметања. Искључено је расправљање о праву на посјед, о правном основу, савјесности или несавјесности посједа или о захтјевима за накнаду штете.

Члан 405

(1) Рок за удовољење дужностима које су наложене странкама суд ће одредити према околностима појединог случаја.

(2) Рок за подношење жалбе је 15 дана.

(3) У изузетним околностима суд може одлучити да жалба не задржава извршење рјешења.

(4) Против рјешења донесених у парницама због сметања посједа ревизија није дозвољена.

Члан 406

Тужилац губи право да у извршном поступку захтијева извршење рјешења којим се туженом по тужби због сметања посједа налаже извршење одређене радње, ако није захтијевао извршење у року од 60 дана након протеча рока који је рјешењем одређен за извршење те радње.

XXIX. ПОСТУПАК У СПОРОВИМА МАЛЕ ВРИЈЕДНОСТИ

Члан 407

Ако у глави XXIX не постоје посебне одредбе, у поступку у споровима мале вриједности примјењиват ће се остале одредбе овог закона.

Члан 408

(1) Спорови мале вриједности, у смислу одредаба овог закона, јесу спорови у којима се тужбени захтјев односи на потраживање у новцу које не прелази износ од 3.000 КМ.

(2) Споровима мале вриједности сматрају се и спорови у којима се тужбени захтјев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да умјесто удовољења одређеном захтјеву прими одређени новчани износ који не прелази износ из става 1 овог члана.

(3) Споровима мале вриједности сматрају се и спорови у којима предмет тужбеног захтјева није новчани износ, већ предаја покретне ствари чија вриједност, коју је тужилац у тужби навео, не прелази износ из става 1 овог члана.

Члан 409

Не сматрају се споровима мале вриједности, у смислу одредаба овог закона, спорови о некретнинама, спорови из радних односа и спорови због сметања посједа.

Члан 410

(1) У поступку у споровима мале вриједности дозвољена је посебна жалба само против рјешења којим се завршава поступак.

(2) Остала рјешења против којих је по овом закону дозвољена жалба могу се побијати само жалбом против одлуке којом се поступак завршава.

(3) Рјешења из става 2 овог члана не достављају се странкама, већ се објављују на рочишту и уносе у писмени састав одлуке.

Члан 411[±]

(1) Ако тужилац преиначи тужбени захтјев тако да вриједност предмета спора прелази износ од 3.000 КМ, поступак ће се довршити према одредбама овог закона о редовном поступку.

(2) Ако тужилац до закључења главне расправе која се води према одредбама овог закона о редовном поступку смањи тужбени захтјев тако да више не прелази износ од 3.000 КМ, даљњи поступак спровест ће се према одредбама овог закона о поступку у споровима мале вриједности.

Члан 412[±]

(1) Пресуда или рјешење којим се завршава спор мале вриједности може се побијати само због повреде одредаба парничног поступка и због погрешне примјене материјалног права.

(2) У пресуди, односно рјешењу из става 1 овог члана суд је дужан навести разлоге из којих се може изјавити жалба.

(3) Против првостепене пресуде, односно рјешења из става 1. овог члана, странке могу поднијети жалбу у року од 15 дана.

(4) У поступку у споровима мале вриједности рок из члана 292 става 2 и члана 301 става 1 овог закона је 15 дана.

(5) Жалба у којој су изнесени разлози због којих се жалба не може изјавити одбацит ће се као недозвољена.

(6) Против одлуке Апелационог суда којом је жалба одбачена из разлога прописаних у ставу 5 није дозвољена ревизија.

XXX. ПОСТУПАК ПРЕД АРБИТРАЖОМ

Члан 413

Странке се могу споразумјети да рјешавање спора провјере арбитражи, осим ако се ради о захтјеву којим странке не могу располагати у смислу члана 3 става 2 овог закона.

Члан 414[±]

(1) Уговор о арбитражи може да се закључи како у погледу одређеног спора, тако и у погледу будућих спорова који могу произаћи из одређеног правног односа. Уговор о арбитражи пуноважан је само ако је закључен у писменом облику и ако су га потписале све странке.

(2) Уговор о арбитражи закључен је у писменом облику и кад је закључен размјеном писама, телеграма, телекса или других средстава телекомуникација која омогућавају писмени доказ о закљученом уговору.

(3) Уговор о арбитражи склопљен је у писменом облику и када је закључен размјеном тужбе у којој тужилац наводи постојање тог уговора и одговора на тужбу у коме тужени то не оспорава.

(4) Уговор о арбитражи може се доказивати само исправама.

Члан 415

Уговор о арбитражи је пуноважно закључен и кад је одредба о надлежности арбитраже садржана у опћим условима за закључење правног посла.

Члан 416[±]

(1) Број арбитрара арбитраже мора бити непаран.

(2) Ако уговором странака није одређен број арбитрара, свака странка поставља по једног арбитра, а они бирају предсједника.

Члан 417[±]

(1) Ако су странке за рјешавање одређеног спора уговориле надлежност арбитраже, Основни суд ако му је поднесена тужба у истом спору и међу истим странкама, на приговор туженог, огласит ће се ненадлежним, укинути спроведене радње у поступку и одбацит ће тужбу.

(2) Приговор из става 1 овог члана тужени може ставити најкасније у одговору на тужбу.

Члан 418

(1) Странку, која по уговору о арбитражи треба да постави арбитра, може позвати противна странка да у року од 15 дана изврши то постављење и да је о томе обавијести.

(2) Позив у смислу става 1 овог члана пуноважан је само ако је странка која га упућује поставила свог арбитра и о томе обавијестила противну странку.

(3) Кад на основу уговора о арбитражи постављање арбитра треба да изврши треће лице, свака странка може упутити позив из става 2 овог члана том лицу.

(4) Лице које је позвано да постави арбитра арбитраже везано је за постављење које је извршено чим је то постављење саопштено противнику, односно једној од странака.

Члан 419

(1) Ако арбитар арбитраже не буде на вријеме постављен, а из уговора не произлази што друго, арбитра ће на приједлог странке поставити суд.

(2) Ако арбитри не могу да се сложе о избору предсједника, а из уговора не произлази што друго, предсједника ће на приједлог сваког арбитра или странке, поставити суд.

(3) За постављење арбитра, односно предсједника арбитраже, надлежан је Основни суд.

(4) Против рјешења суда није допуштена жалба.

(5) Странка која се не жели користити овлашћењем из става 1 или става 2 овог члана може тужбом захтијевати да Основни суд прогласи престанак важности уговора о арбитражи.

Члан 420

(1) Осим случаја из члана 419 овог закона, свака странка може тужбом захтијевати да суд прогласи престанак важности уговора о арбитражи:

1) ако странке не могу да се сложе о избору арбитра које оне заједнички треба да поставе;

2) ако лице које је у самом уговору о арбитражи постављено за арбитра арбитраже неће или не може да врши ту дужност.

(2) О захтјеву одлучује Основни суд.

(3) На рочиште за расправљање по захтјеву суд ће позвати странке.

Члан 421

(1) Арбитар арбитраже дужан је да се изузме кад постоје разлози за изузеће из члана 111 овог закона. Из истих разлога могу странке захтијевати изузеће арбитра арбитраже.

(2) Странка која је сама или заједно са противном странком поставила арбитра може захтијевати његово изузеће само ако је разлог за изузеће настао или је странка за њега сазнала након што је арбитар постављен.

(3) Ако се странке нису другачије споразумјеле, о изузећу одлучује Основни суд.

Члан 422

Ако се странке нису другачије споразумјеле, арбитри ће одредити поступак пред арбитражом.

Члан 423

(1) Према свједоцима, странкама и другим лицима која учествују у поступку, арбитража не може употријевити принудна средства нити изрицати казне.

(2) Арбитража може затражити од Основног суда да изведе поједине доказе који се пред арбитражом не могу извести.

(3) На поступак за извођење доказа примјениће се одредбе овог закона о извођењу доказа пред Основним судом.

Члан 424

Арбитража може донијети пресуду по правичности, само ако су јој странке дале таква овлашћења.

Члан 425

(1) Кад се арбитража састоји од више него једног арбитра, пресуда се доноси већином гласова, ако у уговору о арбитражи није другачије одређено.

(2) Ако се не може постићи потребна већина гласова, арбитража је дужна да о томе обавијести странке.

(3) Ако се за случај из става 2 овог члана странке нису другачије споразумјеле, свака од странака може тужбом захтијевати да Основни суд изрекне престанак важења уговора о арбитражи.

Члан 426

- (1) Пресуда арбитраже мора бити образложена, ако странке нису што друго уговориле.
- (2) Изворник пресуде и све преписе потписују сви арбитри. Пресуда важи и кад који арбитар ускрати да је потпише, ако је пресуду потписала већина арбитра и на пресуди утврдила то ускраћивање потписа.
- (3) Странкама се достављају преписи пресуде преко Основног суда.

Члан 427

Изворник пресуде и потврде о извршеном достављању чувају се код Основног суда.

Члан 428

- (1) Пресуда арбитраже има према странкама снагу правоснажне пресуде, ако уговором није предвиђена могућност побијања пресуде пред арбитражом вишег степена.
- (2) На захтјев странке Основни суд ставит ће на препису пресуде потврду о правоснажности и извршности.

Члан 429

- (1) Пресуда арбитраже може се поништити по тужби странке.
- (2) За рјешавање о тужби надлежан је Основни суд.

Члан 430

Поништење пресуде арбитраже може се захтијевати:

- 1) ако уопће није закључен уговор о арбитражи или ако тај уговор није пуноважан;
- 2) ако је у погледу састава арбитраже или у погледу одлучивања повријеђена која одредба овог закона или уговора о арбитражи;
- 3) ако пресуда није образложена у смислу члана 426 става 1 овог закона или ако оригинал и преписи пресуде нису потписани на начин одређен у члану 426 ставу 2 овог закона;
- 4) ако је арбитража прекорачила границу свог задатка;
- 5) ако је изрека пресуде неразумљива или је сама себи протурјечна;
- 6) ако је пресуда арбитраже у супротности с Уставом Босне и Херцеговине и Статутом Брчко дистрикта Босне и Херцеговине и
- 7) ако постоји који од разлога за понављање поступка из члана 363 овог закона.

Члан 431

- (1) Тужба за поништење пресуде арбитраже може се поднијети Основном суду у року од 30 дана.
- (2) Ако се поништење пресуде захтијева из разлога наведених у члану 430 тачкама од 1 до 6 овог закона, рок за тужбу се рачуна од дана када је пресуда достављена странци, а ако је странка за разлог сазнала касније, рок се рачуна од дана сазнања.
- (3) У погледу рачунања рока кад се поништење захтијева из разлога наведеног у члану 430, тачки 7 овог закона, примјењиват ће се одговарајуће одредбе члана 366, ставова 1 и 2 овог закона.
- (4) Након истека једне године од правоснажности пресуде арбитраже, не може се захтијевати поништење те пресуде.

Члан 432

Странке се не могу споразумно одрећи примјене одредби члана 421 ставова 1 и 2, члана 426 ставова 2 и 3 и чланова од 429 до 431 овог закона.

ЧЕТВРТИ ДИО XXXI. ПРИЈЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 433

- (1) Ако је прије ступања на снагу овог закона започет поступак пред Основним судом, даљњи поступак спровест ће по одредбама овог закона.
- (2) У предметима из става 1 овог члана у којима је већ заказано припремно рочиште или рочиште за главну расправу, али расправа још увијек није отворена, суд ће опозвати своје рјешење о одређивању рочишта и о томе обавијестити странке, а туженог позвати да достави одговор на тужбу у складу са одредбама овог закона.
- (3) У предметима из става 1 овог члана у којима је већ отворена главна расправа, суд је дужан на првом сљедећем рочишту за главну расправу спровести све радње које би по одредбама овог закона био дужан спровести на припремном рочишту. Одржавање тог рочишта имат ће, у погледу права и обавеза странака, све правне посљедице које, по одредбама овог закона, има одржавање припремног рочишта.
- (4) Суд ће упозорити странке у поступку да последије одржавања рочишта из става 3 овог члана неће моћи предузимати радње за које је одредбама овог закона предвиђено да се могу предузети најкасније до

закључења припремног рочишта.

Члан 434

(1) Ако је прије ступања на снагу овог закона донесена првостепена одлука којом се поступак пред Основним судом завршава, даљњи поступак спровест ће се по одредбама овог закона.

(2) Изузетно од одредбе става 1 овог члана, у поступку по правним лијековима у предметима у којима је донесена првостепена одлука прије ступања на снагу овог закона умјесто одредби чланова од 296 до 301 и чланова од 322 до 325 Закона о парничном поступку у Брчко дистрикту БиХ примјењиват ће се одредбе чланова од 336 до 338 и чланова од 358 до 360 овог закона.

(3) Ако по ступању на снагу овог закона буде укинута првостепена одлука из става 1 овог члана, даљњи поступак спровест ће се по овом закону.

Члан 435

Одредба члана 199 овог закона почет ће се примјењивати по ступању на снагу посебног закона којим се уређује поступак медијације.

Члан 436

До ступања на снагу посебног закона судови ће у парничном поступку примјењивати одредбе чланова од 46 до 68 и чланова од 79 до 101 Закона о рјешавању сукоба закона са прописима других земаља у одређеним односима ('Службени лист СФРЈ', бројеви 43/82 и 72/82).

Члан 437

Даном ступања на снагу овог закона престаје да важи Закон о парничном поступку у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине - пречишћени текст ('Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине', број 31/06).

Члан 438

У периоду од три мјесеца након почетка примјене овог закона рокови из члана 188 става 4, члана 207 става 2 овог закона могу се изузетно продужити најдуже за 30 дана, ако с обзиром на постојећи распоред рочишта сваког појединачног судије, заказивање рочишта у наведеним роковима не би било могуће.

Члан 439

Овај закон ступа на снагу осмог (8) дана од дана објављивања у Службеном гласнику Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

Број: 01-02-36/09

Брчко, 18. 3. 2009. године

ПРЕДСЈЕДНИК

СКУПШТИНЕ БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ

Мирсад Ђапо, дипл. правник, с. р.

**

На основу члана 31 става 1 тачке н) Пословника о раду Скупштине Брчко дистрикта БиХ (Службени гласник Брчко дистрикта БиХ, број 17/08), доносим ОДЛУКУ

О ПРОГЛАШЕЊУ ЗАКОНА О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ

Члан 1.

Проглашавам Закон о парничном поступку Брчко дистрикта БиХ који је усвојила Скупштина Брчко дистрикта БиХ на 2. редовној сједници одржаној 18. марта 2009. године.

Члан 2.

Ова одлука објавит ће се у Службеном гласнику Брчко дистрикта БиХ.

Број: 01.1-02-5/09

Брчко, 18. 3. 2009. године

ПРЕДСЈЕДНИК

СКУПШТИНЕ БРЧКО ДИСТРИКТА БиХ

Мирсад Ђапо, дипл. правник, с. р.